

رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

አማርኛ

أمهري

بُذَّةٌ فِي الْعَقِيدَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ (شَرْحُ أُصُولِ الْإِيمَانِ)

አጭር ገለፃ ስለ ኢስላሙዊ እምነት

የተከበሩ እውቁ ሸይኽ
ሙሐመድ ቢን ሲሊክ አል-ዑሠይሚን

نُبْدَةٌ فِي الْعَقِيدَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ (شَرْحُ أُصُولِ الْإِيمَانِ)

አጭር ገለፃ ስለ ኢስላማዊ እምነት

بِقَلَمِ فَضِيلَةَ الشَّيْخِ الْعَلَامَةِ

مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحِ الْعَثِيمِينَ

عَفَرَ اللَّهُ لَهُ وَلِوَالِدَيْهِ وَلِلْمُسْلِمِينَ

አዘጋጅ: የተከበሩ እውቁ ሸይኽ

ሙሐመድ ቢን ሲሊክ አል-ዑሠይሚን

አላህ ሙሀርታውን እሳቸውንም ወላጆቻቸውንና

መላው ሙስሊምንም ይለግሰንና

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

አጭር ገለፃ ስለ ኢስላማዊ እምነት

**በአላህ ስም እጅግ በጣም ርህራሄ እጅግ በጣም
አዛኝ በሆነው**

መግቢያ

ምስጋና ሁሉ ለአላህ የተገባ ነው። እናመሰግናለን፤ እገዛውንና መሀርታውን እንማጸነዋለን፤ በንሰሃም ወደ እርሱ እንመለሳለን። ከነፍሶቻችን ክፋትና ከመጥፎ ስራዎቻችን በአላህ እንጠበቃለን። አላህ የመራውን የሚያጠም የለውም፤ ያጠመመውንም የሚመራ የለውም። ከአላህ በስተቀር በእውነት ሊያመልኩት የሚገባ አምላክ እንደሌለ፤ ብቸኛ እና ተጋሪም እንደሌለው እመሰክራለሁ። ሙሐመድም የአላህ ባሪያና መልዕክተኛው መሆናቸውን እመሰክራለሁ፤ የአላህ ሰለዋት በሰቸው፣ በቤተሰቦቻቸው፣ በባልደረቦቻቸውና በቅንነት በተከተሏቸውም ላይ ሁሉ ይስፈን። ሰላሙንም ያስፍንባቸው።

በመቀጠል፡ የተውሒድ እውቀት እጅግ የተከበረ፣ እጅግ የላቀ፣ እጅግም ተፈላጊ እውቀት ነው። ምክንያቱም አላህን በተመለከተ ስለ አላህ፣ ስለ ስሞቹና ስለባህርያቱ እንዲሁም በባርያዎቹ ላይ ስላለው መብት ማወቅ በመሆኑ እና ወደ አላህ ለሚያደርሰው መንገድም መክፈቻው ከመሆንም

አልፎ የድንጋጌው መሰረት በመሆኑም ነው።

ስለዚህም ነው መልዕክተኞች ሁሉ ጥሪያቸውን ወደዚህ ጉዳይ ማድረግ ላይ ወጥ አቋም የነበራቸው። የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾

{ከአንተ በፊትም እነሆ ከእኔ ሌላ አምላክ የለምና ተገዙኝ በማለት ወደርሱ የምናወርድላት ቢኾን እንጅ ከመልክተኛ አንድንም አልላክንም።} [አል-አንቢያ፡ 25]

አላህም ስለራሱ ብቸኝነት መስክሯል፤ መላእክቶችና የእውቀት ባለቤቶችም በአንድነቱ ላይ መስክረዋል። የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡

﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

﴿هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

{አላህ በማስተካከል የቆመ (አስተናባሪ) ሲኾን ከእርሱ በስተቀር ሌላ አምላክ የሌለ መኾኑን መሰከረ። መላእክቶችና የዕውቀት ባለቤቶችም (እንደዚህ መሰከሩ)። ከእርሱ በስተቀር ሌላ አምላክ የለም። አሸናፊው ጥበበኛው ነው።} [አሊ-ዒምራን፡ 18]

የተውሒድ አንገብጋቢነት የዚህን ያህል እስከሆነ ድረስ እያንዳንዱ ሙስሊም ሊማረው፣ ሊያስተምረው፣ ሊያስተነትነው፣ ሊያምንበት ዘንድ ግድ ነው። ይህንን በማድረጉም ሃይማኖቱን ጠንካራ በሆነና ተረጋግቶ በፀና

መሰረት ላይ በማነፅ ለፍሬውና ለመልካም ውጤቱ የታደለ ይሆናል።

ተውፊቁን የሚገጥመው አሏህ ነው።

አዘጋጁ

የእስልምና ሃይማኖት

የእስልምና ሃይማኖት: አላህ ነቢዩ ሙሐመድን - ሰላሏሁ ዓላይሂ ወሰላም (የአሏህ ሰላዎትና ሰላም በሰቸው ላይ ይስፈንና) - የላከበትና ሃይማኖቶችንም ሁሉ በእርሱ ለባርያዎቹ ሙሉ አድርጎ የደመደመበት፤ ፀጋውንም በእርሱ የተሟላ ያደረገበት፤ ከሃይማኖትም ከእርሱ ውጭ ምንም በማይቀበልበት ልክ ለነርሱ የመረጠላቸው የሆነ ሃይማኖት ነው። የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል:

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا﴾

{ሙሐመድ ከወንዶቻችሁ የአንድም ሰው አባት አይደለም። ግን የአላህ መልክተኛና የነቢዮች መደምደሚያ ነው። አላህም በነገሩ ሁሉ ዐዋቂ ነው።} [አል-አሕዛብ: 40]

የላቀው አሏህ እንዲህም ብሏል:

﴿...أَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا...﴾

{ዛሬ ሃይማኖታችሁን ለናንተ ሞላሁላችሁ። ጸጋዬንም

በናንተ ላይ ፈጽሞኩ። ለእናንተም ኢስላምን ከሃይማኖት በኩል ወደድኩ።} [አል-ማኢዳህ: 3]

የላቀው አሏህ እንዲህም ብሏል:

{إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ...}

{አላህ ዘንድ (የተወደደ) ሃይማኖት ኢስላም ብቻ ነው።} [አሊ-ዒምራን: 19]

የላቀው አሏህ እንዲህም ብሏል:

{وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٨٥﴾}

{ከኢስላም ሌላ ሃይማኖትን የሚፈልግ ሰው ፈጽሞ ከርሱ ተቀባይ የለውም። እርሱም በመጨረሻይቱ ዓለም ከከሳሪዎቹ ነው።} [አሊ-ዒምራን: 85]

በእርግጥ የላቀው አሏህ እርሱን በዚሁ ሃይማኖት እንዲገዙት በሁሉም ሰዎች ላይ ግዴታ አድርጓል። መልዕክተኛውን ሲያናግር እንዲህ ብሏቸዋል:

{قُلْ يَتَّيِّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٨﴾}

{(ሙሐመድ ሆይ!) በላቸው:- «እናንተ ሰዎች ሆይ! እኔ ወደናንተ ወደሁላችሁም የአላህ መልክተኛ ነኝ። (እርሱም) ያ የሰማያትና የምድር ንግሥና ለእርሱ ብቻ የኾነ ነው። እርሱ እንጂ ሌላ አምላክ የለም። ሕያው ያደርጋል። ይገድላልም።

በአላህ በዚያም በአላህና በቃላቶቹ በሚያምነው የማይጽፍ የማያነብ ነቢይ በኾነው መልክተኛው እመኑ። ቅንንም መንገድ ትመሩ ዘንድ ተከተሉት።»} [አል-አዕራፍ: 158]

በሶሊክ ሙስሊምም አቡ ሁረይራ -አላህ መልካም ስራቸውን ይውደድላቸውና - እንዳስተላለፉት የአላህ መልዕክተኛ (የአሊህ ሶላትና ሰላም በርሳቸው ላይ ይስፈንና) እንዲህ ብለዋል:

«وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِيٍّ وَلَا نَصْرَانِيٍّ، ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَّا كَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ».

"የሙሐመድ ነፍስ በእጁ በሆነው እምላላሁ! ከዚህ ህዝብ መካከል ከአይሁድም ሆነ ከክርስቲያኖች ውስጥ ማንም ቢሆን ስለኔ ሰምቶ፣ ከዚያም እኔ በተላኩበት (መልእክት) ሳያምን ከሞተ፣ በእርግጥ የእሳት (የጀሀንም) ነዋሪ ይሆናል።"

በሳቸው ማመን፡ ተልዕኳቸው እውነት መሆኑን ማወቅ ብቻ ሳይሆን አምኖ መቀበልና ዝቅ ማለትን ባካተተ መልኩ አምኖ መገኘት ያስፈልጋል፤ ለዛም ነው አቡ ጧሊብ የነቢዩን -ሶላሊሁ ዓለይሂ ወሰላም (የአሊህ ሰላዎትና ሰላም በሳቸው ላይ ይስፈንና)- ተልዕኮ እውነተኝነት ከማወቃቸውና ከሃይማኖቶች ሁሉ ምርጡ መሆኑን ከመመስከራቸውም ጋር አማኝ ያልተባሉት።

ኢስላማዊው ሃይማኖት፡ ቀደምት ሃይማኖቶች ሁሉ የነበራቸውን በጎ ነገራቶችን አጠቃልሎ ከመያዝም አልፎ

ለሁሉም ጊዜ፣ ቦታና ማህበረሰብ የሚስማማ በመሆኑ ለየት ያደርገዋል። የላቀው አላህ መልዕክተኛውን እንዲህ ሲል ያናግራቸዋል፡

﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنْ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ...﴾

{ወደ አንተም መጽሐፉን ከበፊቱ ያለውን መጽሐፍ አረጋጋጭና በእርሱ ላይ ተጠባባቂ ሲኾን በእውነት አወረድን።} [አል-ማኢዳህ: 48]

ለሁሉም ጊዜ፣ ቦታና ማህበረሰብ ተስማሚ ነው ስንል የኢስላምን መመሪያ አጥብቆ መያዝ በየትኛውም ጊዜና ቦታ ያለን ማህበረሰብ በጎ እሴት አይጎዳም እንዲያውም ያሻሽልላቸዋል ማለታችን እንጅ አንዳንድ ሰዎች እንደፈለጉት ለየጊዜው፣ ለየቦታው ወይም ለየማህበረሰቡ ህግ ተገዥ ይሆንላቸዋል ማለታችን አይደለም።

የእስልምና ሃይማኖት፡ መመሪያውን አጥብቆ ለያዘ ሰው አላህ እንደሚረዳውና ከሌላውም ሁሉ አስበልጦ ከፍ እንደሚያደርገው ዋስትና የገባለት ትክክለኛው ሃይማኖት ነው። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۗ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٥﴾﴾

{እርሱ ያ አጋሪዎቹ ቢጠሉም መልክተኛውን በመምሪያ (መጽሐፍ) በእውነተኛው ሃይማኖትም (በኢስላም)

ከሃይማኖት ሁሉ በላይ ይፋ ሊያደርገው የላከ ነው።} [አስ-ሶፍ: 9]

እንዲህም ብሏል:

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا
اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن
بَعْدِ حَوْفِهِمْ أُمَّتًا يُعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُم
الْفٰسِقُونَ ﴿٩﴾﴾

{አላህ እነዚያን ከእናንተ ያመኑትንና መልካም ሥራዎችን
የሠሩትን እነዚያን ከእነሱ በፊት የነበሩትን እንደተካ በምድር
ለይ በእርግጥ ሊተካቸው፣ ለእነሱም ያንን የወደደላቸውን
ሃይማኖታቸውን ሊያደላድልላቸው፣ ከፍርሃታቸውም በኋላ
ጸጥታን ሊለውጥላቸው ተስፋን ቃል ሰጥቷቸዋል። በእኔ
ምንንም የማይጋሩ ኾነው ይግገዙኛል። ከዚያም በኋላ የካደ
ሰው እነዚያ እነርሱ አመጸኞች ናቸው።} [አን-ኑር: 55]

የእስልምና ሃይማኖት: እምነትም መመርያም ነው።
በእምነቱም ይሁን በመመርያው ደሞ እጅግ ፍፁም ነው።

1- በአላህ ብቸኛ ተመላኪነት የሚያዝ ሲሆን በአላህ ተጋሪ
ማድረግንም ይከለክላል።

2- በእውነተኝነት የሚያዝ ሲሆን ከውሸትም ይከለክላል።

3- በፍትህ የሚያዝ ሲሆን ከግፈኝነትም ይከለክላል።
ፍትህ ማለት አንድ አይነቶችን እኩል አድርጎ የሚለያዩትን
ደሞ (በፍርድ) መለያየት ነው። ፍትህ ማለት አንዳንዶች

"ኢስላም የእኩልነት ሃይማኖት ነው" ሲሉ ልቅ አድርገው እንደሚያስቡት ሁሉንም እኩል ማድረግ ማለት አይደለም። ምክንያቱም የሚለያዩ የሆኑትን አንድ አድርጎ መዳኘት ኢስላም የማያዘውና አድራጊውም የማይመሰገንበት የሆነ የበደል አይነት ነው።

4- አደራ መወጣትን የሚያዝና ክህደት (+ንኮልን) የሚከለክል ነው።

5- ቃልን መሙላትን የሚያዝና ቃልን ማጠፍን የሚከለክል ነው።

6- ለወላጆች በጎ መዋልን የሚያዝና እነርሱን ማመፅን የሚከለክል ነው።

7- ቅርብ የሆኑ ቤተሰቦች ጋር ዝምድና አጠናክሮ መቀጠልን የሚያዝና ዝምድና መቁረጥን የሚከለክል ነው።

8- መልካም ጉርበትናን የሚያዝና ክፋትን የሚከለክል ነው።

ጠቅለል ባለ መልኩ ኢስላም ላቅ ባለ መልካም ስነምግባር ሁሉ የሚያዝና ወራዳ ከሆነ ስነምግባር ሁሉ ደሞ የሚከለክል ነው። በበጎ ስራ ሁሉ የሚያዝና ከመጥፎ ስራም ሁሉ የሚከለክል ነው።

የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል:

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾﴾

{አላህ በማስተካከል፣ በማሳመርም፣ ለዝምድና ባለቤት በመስጠትም ያዛል። ከአስከፊም (ከማመንዘር)፣ ከሚጠላም ነገር ሁሉ፣ ከመበደልም ይከለክላል። ትገነዘቡ ዘንድ ይገስጻችኋል።} [አን-ነሐል: 90]

የኢስላም ማእዘናት

የኢስላም ማዕዘናት: ኢስላም የተገነባባቸው የሆኑት መሰረቶች ማለት ሲሆን አምስት ናቸው:

مَذْكُورَةٌ فِيمَا رَوَاهُ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسَةٍ: عَلَى أَنْ يُوحَدَ اللَّهُ - وَفِي رِوَايَةٍ: عَلَى خَمْسٍ -: شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَإِقَامَ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ، وَصِيَامَ رَمَضَانَ، وَالْحَجَّ». فَقَالَ رَجُلٌ: الْحُجُّ، وَصِيَامُ رَمَضَانَ؟ قَالَ: «لَا، صِيَامُ رَمَضَانَ، وَالْحُجُّ» هَكَذَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

ኢብኑ ዑመር -ረዲየሊሁ ዓንሁ- ከነቢዩ -ሶላሊሁ ዓለይሂ ወሰላም (የአሊህ ሶለዋትና ሶላም በሳቸው ላይ ይስፈንና)- ባስተላለፉት ሐዲሥ ላይ እንዲህ በሚል ተጠቅሷል: «ኢስላም በአምስት (ማዕዘናት) ተገነባ: አላህን ብቸኛ አድርጎ ማመን ላይ...» በሌላ ዘገባ ደግሞ «ከአምስት (ማዕዘናት) ተገነባ: ከአሊህ በስተቀር በእውነት የሚመለከ አምላክ እንደሌለና ሙሐመድም የአሊህ ባርያውና መልዕክተኛው መሆናቸውን መመስከር፣ ሶላትን ማቋቋም፣ ዘካን መስጠት፣ የረመዳንን ወር መፆም፣ ሐጅ ማድረግ ናቸው።" አንድ ሰውም "ሐጅ ማድረግና የረመዳንን ወር

መፆም (ማለትዎ) ነውን?" በማለት ዘጋቢውን ጠየቀ። እሱም፡ "አይ የረመዳንን ወር መፆምና ሐጅ ማድረግ ነው።" አለ። በዚህ መልኩ ነው ከአሏህ መልዕክተኛ -ሶሊሷ ዓለይሂ ወሰለም (የአሏህ ሶሊዋትና ሶሊም በሳቸው ላይ ይስፈንና)- የሰማሁትም አለ።»

1- ከአሏህ በስተቀር በእውነት የሚመለክ አምላክ የለም፤ ሙሐመድም የአላህ ባርያውና መልዕክተኛው ናቸው ብሎ መመስከር፡ በአንደበት የምስክርነት ቃልን ከመግለፅ ጋር ልክ እንደሚመለከተው ሆኖ ቁርጥ አድርጎ በልብ ማመን ነው። ይህ የምስክርነት ቃል የሚሚሰከረው የምስክር ቁጥር ከአንድ በላይ ከመሆኑም ጋር እንደአንድ የምስክርነት ቃል ተደርጎ የቀረበበት ምክንያት፡

ወይ፡ መልዕክተኛው ከአሏህ የተሰጠውን ተልዕኮ የሚያደርስ ከመሆኑ አንፃር የአሏህ መልዕክተኛና ባርያው መሆናቸውን መመስከር ከአላህ በቀር በእውነት የሚመለክ አምላክ እንደሌለ መመስከርን የሚያሟላ በመሆኑ ነው።

ወይም ደግሞ፡ ሁለቱም የምስክርነት ቃላት የትኛውም ስራ ትክክለኛና ተቀባይነት ያለው ሊሆን ዘንድ ሁለቱም የምስክርነት ቃላት መሰረታዊ ወሳኝነት ስላላቸው ነው። የትኛውም ስራ ለአሏህ ብቻ በኢኸላስ የጠራና የመልዕክተኛውን -ሶሊሷ ዓለይሂ ወሰለም (የአሏህ ሶሊዋትና ሶሊም በሳቸው ላይ ይስፈንና)- ፋና የተከተለ ሆኖ ካልተሰራ በቀር ስራውም ትክክል አይሆንም፤

ተቀባይነትንም አያገኝምና።

ለአሏህ በኢሽላስ ስራን በማጥራት ከአሏህ በስተቀር በእውነት የሚመለክ አምላክ የለም የሚለው የምስክርነት ቃል የሚረጋገጥ ሲሆን የመልዕክተኛውን ፋና በመከተል ደሞ ሙሐመድ የአሏህ ባርያውና መልዕክተኛው መሆናቸውን መመስከር የሚረጋገጥበት ይሆናል።

ይህ የምስክርነት ቃል ከሚያስገኛቸው መልካም ፍሬዎች መካከል፡ ቀልብም ይሁን ነፍስ ለፍጡራን የሚያጎበድድ ከመሆንና ከአላህ መልዕክተኞች ውጭ ላለ አካል (ጭፍን) ተከታይ ከመሆን ይታደጋል።

2- ሰላትን ማቋቋም፡ በፅናትና በተሟላ ሁኔታ ወቅቷን ጠብቆ ሰላት እየሰገዱ አሏህን ማምለክ ነው።

ከመልካም ፍሬዎቿ መካከልም፡ የቀልብ መከፈት፣ የዓይን ማረፊያ መሆኗ እና ከፀያፍና ከውግዝ ስራዎች መታደግ መቻሏ ነው።

3- ዘካን መስጠት፡ ዘካ የሚወጣባቸው ከሆኑ የገንዘብ አይነቶች ግዴታ የሆነውን ያህል ገንዘብ በመለገስ አሏህን ማምለክ ነው።

ከመልካም ፍሬዎቿ መካከልም፡ ነፍስን ወራዳ ከሆነው የስግብግብነት ባህሪ ማጥራትና ለኢስላምና ለሙስሊሞች ጉዳይ ማስፈፀሚያ የገንዘብ ማሟያ መሆን መቻሉ ይገኛበታል።

4- የረመዲንን ወር መፃም፡ በረመዲን የቀኑ ክፍለ ጊዜ ሊያስፈጥሩ ከሚችሉ ነገሮች በመታቀብ የላቀውን አሏህ ማምለክ ነው።

ከመልካም ፍሬዎቹ መካከልም፡ ነፍስ የምትወደውን ነገር የአሏህን ውዴታ ፈልጋ እየወደደችውም እንኳ መተውን ያለማምዳታል።

5- የተከበረውን የአሏህን ቤት መጎብኘት፡ የሐጅ ስርአቶችን ለማከናወን አስቦ የተከበረውን የአሏህን ቤት በመጎብኘት አሏህን ማምለክ ነው።

ከመልካም ፍሬዎቹ መካከልም፡ አላህን በመታዘዝ ረገድ በገንዘብም ይሁን በአካል ደረጃ ጥረት ማድረግ ላይ ነፍስን ማለማመድ መቻሏ ተጠቃሽ ነው። ለዚህም ነው ሐጅ በአላህ መንገድ ከመታገል አይነቶች የሆነው።

እነዚህ የጠቀስናቸው መልካም ፍሬዎች እንዲሁም ያልጠቀስናቸውም የነዚህ መሰረቶች መልካም ፍሬዎች ማህበረሰብን ትክክለኛ በሆነው የአላህ ሃይማኖት የሚተዳደር፣ ፍጡራንን በእውነትና በፍትህ የሚኗኗር ኢስላማዊና የፀዳ ማህበረሰብ ያደርጉታል። ምክንያቱም ከተጠቀሱት ማዕዘናት ውጭ ያሉት የሃይማኖቱ ድንጋጌ እነዚህ በመስተካከላቸው የሚስተካከል ነው። የኡማው (የሙስሊሙ ማህበረሰብ) ሁኔታም የሚስተካከለው የሃይማኖታዊ ጉዳዮቹ በመስተካከል ሲሆን፣ የሃይማኖታዊ ጉዳዮቹ ከመስተካከል በተጓደለ መጠን ደግሞ ማህበራዊ

ሁኔታዎቹ ከመስተካከል ይጎድለዋል።

ይህንን ማረጋገጥ የፈለገ ሰው ተከታዩን የአላህን ቃል ያንብብ፡

﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
وَلَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٦﴾ أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا
بَيِّنَاتًا وَهُمْ نَائِمُونَ ﴿٩٧﴾ أَوَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يُلْعَبُونَ ﴿٩٨﴾
﴿أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩٩﴾﴾

{የከተማዎም ሰዎች ባመኑና በተጠነቀቁ ኖሮ በእነሱ ላይ ከሰማይም ከምድርም በረከቶችን በከፈትንላቸው ነበር። ግን አስተባብሉ። ይሠሩት በነበሩትም ኃጢአት ያዝናቸው። የከተማዎ ሰዎችም እነሱ የተኙ ኾነው ቅጣታችን ሌሊት ሊመጣባቸው አይፈሩምን?! የከተማዎ ሰዎችም እነሱ የሚጫወቱ ኾነው ሳሉ ቅጣታችን ቀን በረፋድ ሊመጣባቸው አይፈሩምን?! የአላህንም ማዘናጋት አይፈሩምን የአላህንም ማዘናጋት ከከሳሪዎች ሕዝቦች በስተቀር የሚተማመን የለም።} [አል-አዕራፍ: 96-99]

እንዲሁም ታሪክም ቢሆን ማስተዋሉን ለታደሉ ሰዎችና ልቦናው ላይ ግርዶሽ ላልተጋረጠበት ሰው ጥሩ መነፅርና አስተማሪ መሆን ይችላልና ያለፈን ታሪክ አገላብጦ ይመልከት። አጋዦችን አሏህ ነው!

የኢስልምና እምነት መሰረቶች

ኢስላማዊ እምነት ከፍ ብለንም እንደገለጸው እምነትም ድንጋጌም ነው። ከመመርያዎቹ መካከልም መሰረታዊ ምሰሶዎቹን በተወሰነ መልኩ ጠቅሰናል።

የኢስላማዊው እምነት መሰረቶችም፡ በአላህ፣ በመላዕክቶች፣ በመፃሕፍቱ፣ በመልዕክተኞቹ፣ በመጨረሻው ቀን፣ እንዲሁም በክፉም በደጉም የአላህ ቀደር ማመን ነው።

እነዚህም በአላህ ቁርአንም ይሁን በመልዕክተኛው - ሰለሷሁ ዓለይሂ ወሰለም (የአሷህ ሰለዋትና ሰላም በሳቸው ላይ ይስፈንና)- ሐዲሥ ማስረጃ ያላቸው መሰረቶች ናቸው።

በአላህ ቁርአን የላቀው አሷህ እንዲህ ብሏል፡

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالرَّسُولِ...﴾

{መልካም ሥራ ፊቶቻችሁን ወደ ምሥራቅና ምዕራብ አቅጣጫ ማዞር አይደለም። ግን መልካም ሥራ በአላህና በመጨረሻው ቀን፣ በመላእክትም፣ በመጻሕፍትም፣ በነቢያትም፣ ያመነ ሰው... ነው።} [አል-በቀራ: 177] ስለቀደር ደሞ እንዲህ ብሏል፡

﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٥١﴾ وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ﴿٥٢﴾﴾

{እኛ ሁሉን ነገር በልክ ፈጠርነው። ትእዛዛችንም እንደ ዓይን ቅጽበት አንዲት (ቃል) እንጅ ሌላ አይደለም።} [አል-ቀመር: 49-50]

በመልዕክተኛው -ሰለሷሁ ዓለይሂ ወሰለም (የአሷሁ ሰለዋትና ሰላም በሳቸው ላይ ይስፈንና)- ሱናም ነቢዩ - ሰለሷሁ ዓለይሂ ወሰለም (የአሷሁ ሰለዋትና ሰላም በሳቸው ላይ ይስፈንና)- ጂብሪል ስለ ኢማን በጠየቃቸው ጊዜ እንዲህ ብለው መልስ ሰጥተውታል:

«الإيمانُ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ: خَيْرٍ وَشَرٍّ».

«ኢማን ማለት: በአላህ፣ በመላዕክቶች፣ በመፃሕፍቱ፣ በመልዕክተኞቹ፣ በመጨረሻው ቀን፣ እንዲሁም በክፉም በደጉም የአላህ ቀደር ማመን ነው።»

በላቀው አሷሁ ማመን

በአላህ ማመን አራት ነገሮችን ያካትታል:

የመጀመርያው: በላቀው አላህ ህልውና ማመን:

የአላህን መኖር የሚያመለክቱት ደግሞ:- ተፈጥሮአዊ ዝንባሌ (ፊጥራ)፣ አእምሮ (ዐቅል)፣ ሃይማኖታዊ ህግጋት (ሸርዕ) እና ስሜት (ሒስስ) ናቸው።"

1- አላህ (ሱብሃነሁ ወተዓላ) መኖሩን አስመልክቶ የፊጥራ (ተፈጥሮአዊ ዝንባሌ) አመለካከት:- ሁሉም ፍጡር ምንም ቅድመ ማሰብ ወይም ትምህርት ሳይኖር በፈጣሪው የማመን ዝንባሌ ላይ ተፈጥሯል፤ ይህንን የፊጥራ መስፈርት የሚለቅቀው በልቡ ላይ ከዚህ የሚያዘረው ነገር ያጋጠመው ሰው ብቻ ነው።

«مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ».

ይህም ነቢዩ -ሰለላሁ ዓለይሂ ወሰለም (የአላሁ ሰለዋትና ሰላም በሰቸው ላይ ይስፈንና)- እንዲህ ስላሉ ነው: «እያንዳንዱ ተወለጅ በተፈጥሯዊ እምነት ላይ ሁኖ ነው የሚፈጠረው፤ ታዲያ ግና ወላጆቹ የሁዲ ወይም ክርስትያን ወይም እሳት አምላኪ ያደርጉታል።»

2- አላሁ (ሱብሃነሁ ወተዓላ) መኖሩን አስመልክቶ አዕምሯዊ ማስረጃው:- በእርግጥ ሁሉም ፍጡራን ያለፉትም ሆነ ወደፊት የሚመጡት ወደ ሕልውና የሚያመጣቸው ፈጣሪ ሊኖራቸው ግድ ነው። ለራሳቸውም ህልውና መስጠት አይችሉም፤ እንዲሁም አጋጣሚ ወደ ሕልውና መጡ የሚለውም አያስኬድምና።

ራሳቸውን ወደ ሕልውና ማምጣት በፍፁም የማይሆን ነገር ነው፤ ምክንያቱም የትኛውም ነገር ራሱን መፍጠር አይችልምና፤ ከህልውናው በፊት ሳይኖር እንዴትስ ለራሱ ህልውና ሊሰጥ ይችላል?!

እንዲሁም በአጋጣሚ ወደ ሕልውና ሊመጣም አይችልም፤ ምክንያቱም ማንኛውም ክስተት አስከሳች ያስፈልገዋልና። ከዚህም በላይ ፍፁም ስርአቱ፣ የተቀናጀ ውህደቱ፣ በመንስኤዎችና በውጤቶች መካከል ያለው ትስስር እና በሁሉም ፍጥረታት መካከል ያለው ውጤታማ ሂደት ይህ ፍጥረት አለም በአጋጣሚ ወደ ሕልውና ሊመጣ እንደማይችል ግልጽ ማሳያ ነው። አንድ ነገር መጀመርያውኑ

ወደ ሕልውና ሲመጣ ሥርዓት ሳይኖረው አጋጣሚ በዘፈቀደ ከተገኘ በኋላ ቀጣይ ሕልውናውና ዕድገቱ እንዴት እጅግ ወጥ ሥርዓት ሊኖረው ይችላል ተብሎ ይታሰባል?!

እነዚህ ፍጥረታት እራሳቸውን ወደ ህልውና ማምጣት ካልቻሉና አጋጣሚ መገኘታቸውም ሊሆን የማይችል ጉዳይ መሆኑን ከተስማማን ለነሱ ፈጣሪ ሊኖር ግድ ነው ማለት ነው፤ እሱም ፈጣሪ የዓለማት ጌታ አላህ ነው።

የላቀው አላህ ይህንን ምክንያታዊ ማስረጃና ቁርጥ ያለ እውነታ በሱረቱ ጡር ላይ እንዲህ ሲል ጠቁሟል:

﴿أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿٣٥﴾﴾

{ወይስ ያለ አንዳች (ፈጣሪ) ተፈጠሩን? ወይስ እነርሱ ፈጣሪዎች ናቸውን?} [አጥ ጡር:35] በሌላ አነጋገር ያለ ፈጣሪም አልተፈጠሩም፤ ራሳቸውንም አልፈጠሩም። ስለዚህም ኃያሉ አላህ ፈጣሪያቸው መሆኑ ግድ ነው ማለት ነው። ለዚህም ነው ጁበይር ኢብኑ ሙጥዒም ረዲየሷሁ ዓንሁ (አሷህ መልካም ስራቸውን ይውደድላቸውና) ነብዩ (የአሷህ ሰለዎትና ሰላም በሳቸው ላይ ይስፈንና) ሱረቱል ጡርን እያነበቡ ሲሰማ ልክ እነዚህ አንቀጾች ላይ ሲደርሱ:-

﴿أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿٣٥﴾ أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ ﴿٣٦﴾ أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُضْتَوِطُونَ ﴿٣٧﴾﴾

{ወይስ ያለ አንዳች (ፈጣሪ) ተፈጠሩን? ወይስ እነርሱ ፈጣሪዎች ናቸው? ወይስ ሰማያትንና ምድርን ፈጠሩን?

አይደለም አያረጋግጡም። ወይስ የጌታህ ግምጃ ቤቶች እነርሱ ዘንድ ናቸውን? ወይስ እነርሱ አሸናፊዎች ናቸውን?) [አጥ-ጡር: 35-37]

ጁበይር ያኔ ሙሽሪክ ነበርና እንዲህ አለ: «ልቤ ወጥቶ ሊበር አለ፤ እምነት መጀመሪያውኑ ልቤ ውስጥ የገባው ያኔ ነበር።»

ይህንን በሌላ ምሳሌ እናብራራው እስኪ አንድ ሰው ከሥሩ ጅረቶች በሚፈሰባቸው የአትክልት ስፍራዎች የተከበበ በጣም ምርጥ ስለሆነ ቤተ መንግሥት ይነግርዎታል እንበል፤ ቤተ መንግሥቱ የቤት ዕቃዎች እና አልጋዎች የተሟሉለት እና በተለያዩ ጌጣጌጦች ያጌጠ ነው። ከዚያም ይህ ቤተ መንግሥትከ በውስጡ ካለው ፍጹምነት ጋር ራሱን የፈጠረ ወይም ያለ ገንቢ በአጋጣሚ የተገኘ ነው ቢልህ፤ ያለጥርጥር እንዲህ ያለህን ሰው ይህንን ቃሉን አትቀበለውም፤ ንግግሩንም ከንቱ አድርገህ ነው የምትቆጥረው። ታዲያ ይህንን እያስተባበልክ ይህ ግዙፍ ዩኒቨርስ በውስጡ ካሉት ፍጥረታት ከምድር፣ ከሰማይ፣ ከፕላኔቶቹ እና ፍጹም ከሆኑ ሁኔታዎችና ስርአቱ ጋር ራሱን በራሱ ወደ ህልውና አመጣ ወይም በአጋጣሚ የመጣ ነው ብሎ ማመን እንዴት ምክንያታዊ ሊሆን ይችላል?!

3- አላህ (ሱብሃነሁ ወተዓላ) መኖሩን አስመልክቶ ሸሪዓዊ ማስረጃው: ጉዳዩ ሁሉም መለኮታዊ መጻሕፍት ያረጋገጡት እውነታ ከመሆኑም ባሻገር መፅሃፎቹ

በውስጥቸው የያዙት መመርያ ፍትሐዊነቱ እና የሰዎችን ጥቅም በፍፁምነት የሚያስጠብቁ ከመሆናቸውም አኳያ መመርያዎቹ ጥበበኛና ዐዋቂ ከሆነው ጌታ ዘንድ የመጡ ለመሆናቸው በቂ ማሳያ ነው። በተጨማሪም በእነዚህ መጻሕፍት ውስጥ ለወደፊቱ ስለሚፈጸሙ ክንውኖች ገልፀው ከጊዜ በኋላ ያሏቸው ጉዳዮች እውን ሆነው መታየታቸው የተናገረውን ነገር እውን ማድረግ የሚችልበት ኃያልነት ካለው ጌታ እንደመጡ ማረጋገጫ ነው።

4- የአላህን ህልውና የሚያሳዩ ህዋሳዊ ማስረጃዎች ሁለት ገፅታዎች አሏቸው፡

አንደኛ፡- አንዳንዴ ሰዎች ዲዓቸው ምላሽ ማግኘቱንና ባደረጉት ዲዓ ከገጠማቸው ጭንቀት መገላገላቸውን እንሰማለንም እንመለከታለንም፤ ይህም የአላህን ህልውና ቁርጥ ባለ መልኩ የሚያረጋግጥ ጉዳይ ነው። ጥራት ይገባውና አላህ እንዲህ ብሏል፡

{وَنُوحًا إِذْ نَادَىٰ مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ...}

{ኑሕንም ከዚያ በፊት (ጌታውን) በጠራ ጊዜ (አስታውስ)።} [አል-አንቢያ፡ 76] ጥራት ይገባውና እንዲህም ብሏል፡ [ከጌታችሁ እርዳታን በፈለጋችሁ ጊዜ

{إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابْ لَكُمْ...}

«እኔ በሺህ መላእክት ተከታታዮች ሲኾኑ እረዳችኋለሁ» ሲል ለናንተ የተቀበላችሁን (አስታውሱ)።} [አል-አንፋል፡9]

በሶሊክ አል ቡካሪይ አነስ ኢብኑ ማሊክ ረዲዮሊሁ ዓንሁ (አሁን መልካም ስራቸውን ይውደድላቸውና) እንደዘገበው፡- «የአላህ መልእክተኛ (ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰላም) በዕለተ ጁምዓ ንግግር እያደረጉ ሳለ አንድ ገጠሬ ገባና፡- "የአላህ መልእክተኛ ሆይ! ገንዘብ ወደመ ልጆቻችንም ተራቡ አላህን ለምኑልን!" አለ። እሳቸውም እጃቸውን ወደላይ ከፍ አድርገው አሁን ተማፀኑ፤ ወዲያውም ተራራ የሚመስሉ ደመናዎች ብቅ ብቅ አሉ፤ የዝናቡ ውሃ ከጢማቸው ላይ ሲንጠባጠብ እስክናየው ድረስም ከሚንበሩ ላይ አልወረዱም ነበር።

በቀጣዩ ጁሙዓም ያው ገጠሬ - ወይም ሌላ ሰው - ቁሞ እንዲህ አለ፡- "የአላህ መልእክተኛ ሆይ! ግንባታው ፈረሰ (ወደቀ)፤ ንብረትም (ገንዘቡም) ውሃ በላው። አላህን ለምኑልን።" የአላህ መልእክተኛም (የአሁን ሶለዋትና ሰላም በሳቸው ላይ ይስፈንና) እጆቻቸውን ወደ ላይ ከፍ አድርገው፡- "አላህ ሆይ ዝናቡን በዙሪያችን እንጂ በእኛ ላይ አታርግብን።" ወደ የትኛውም አቅጣጫ እጃቸውን ባመለከቱ ቁጥር ደመናዎቹ ይበታተኑ ነበር።»

የዱዓእ ምላሽ ማግኘት ዛሬም ድረስ የምናየው ሲሆን ይህም የሚሆነው ዱዓውን የሚያደርግ ሰው ከልቡ ወደ ጌታው ሲቀርብ እና ጥሩ ምላሽ ለማግኘት የሚያስፈልጉትን ሰበቦች ሲያሟላ ነው።

ሁለተኛ፡- ተአምር የሚባሉት ለነቢያትም ምልክት የሆኑና

ሰዎችም የሚመለከቷቸው ወይም የሚሰሟቸው ወጣ ያሉ ክስተቶች ነብያቶቹን የላካቸው ለሆነው አላህ ህልውናውንም የሚያረጋግጡለት ማስረጃዎች ናቸው። ምክንያቱም የሰው ልጅ ሊያደርግ ከሚችለው ወሰን ያለፉ ነገሮች ናቸውና፤ መልክተኞቹን ለመደገፍ ሲል እንዲከሰቱ ያደረጋቸውም አሏህ ነው።

ለምሳሌ የሙሳ (ዐለይሂ-ሰላም) ተአምር አላህ ባህሩን በበትሩ እንዲመታው ባዘዘው ጊዜ እሱም አደረገው ከዚያም ባሕሩ ወደ አሥራ ሁለት ደረቅ መንገዶች ተከፍሎ በመካከላቸው ያለው ውሃ እንደ ተራራ ቀጥ ያለ ነበር። ሁሉን ቻይ የሆነው አላህ እንዲህ ሲል ነግሮናል፡-

{فَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالظُّوْدِ الْعَظِيمِ ﴿٦٣﴾

{ወደ ሙሳም «ባሕሩን በበትርህ ምታው» ስንል ላክንበት። (መታውና) ተከፈለም። ክፍሉም ሁሉ እንደ ታላቅ ጋራ ኾነ።} [አሽ-ሹዓራእ: 63]

ሌላው ምሳሌ የዒሳ (ዐለይሂ-ሰላም) በአላህ ፈቃድ ሙታንን ሕያው አድርጎ ከመቃብራቸው ሲያወጣ የታየው ተአምር ነው። ዒሳ ምን እንዳለ የላቀው አላህ እንዲህ ሲል ነግሮናል፡

{...وَأُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ...}

{በአላህም ፍቃድ ... ሙታንንም አስነሳሉ።} [አሊ-

ዲምራን: 49] አላህም እንዲህ ሲል ማናገሩን ነግሮናል:

(...وَإِذْ نُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ بِأَذْنِي...)

{ሙታንንም በፈቃዴ (ከመቃብራቸው) በምታወጣ ጊዜ} [አል-ማኢዳህ: 110]

ሦስተኛው ምሳሌ ቁረይሾች ተአምር እንዲያሳዩቸው ሙሐመድን (ሰለላሁ አለይሂ ወሰለም) ሲጠይቋቸው ወደ ጨረቃዋ አመላከቱ ጨረቃዋም ለሁለት ተከፈለች። ሰዎችም ተመለከቱት በዚህ ጉዳይም የላቀው አላህ እንዲህ ሲል ነግሮናል:

(أَفْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ ۖ وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ)

{ሰዓቲቱ (የትንሣኤ ቀን) ተቃረበች፤ ጨረቃም ተገመሰ፤ ተዓምርንም ቢያዩ (ከእምነት) ይዘራሉ። (ይህ) «ዘውታሪ ድግምት ነውም» ይላሉ።} [አል-ቀመር: 1-2]

እነዚህ አላህ መልእክተኞቹን ለመደገፍና ተልዕኳቸውን ለመርዳት የሚያስከስታቸው ተአምራቶች የእርሱን ሕልውና በማያሻማ መልኩ የሚያረጋግጡ እውነታዎች ናቸው።

በአላህ ማመን ውስጥ የሚካተተው ሌላኛው የእምነቱ ክፍል በጌትነቱ ማመን ነው። ማለትም እርሱ ምንም አጋርና ረዳት ሳይኖረው ብቸኛ ጌታ መሆኑን ማመን ነው።

ጌታ ፍጡራኑን ሁሉ የፈጠረ፣ የሚያዝና የሚያስተዳድር ብቸኛ ነው። ከአሊህ በቀር በእውነት ሊያመልኩት የሚገባ

አምላክ የለም። ማዘዝም የእርሱ ብቻ ነው። የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡

{...أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ...}

{ንቁ! መፍጠርና ማዘዝ የእርሱ ብቻ ነው።} [አል-አዕራፍ: 54] እንዲህም ብሏል፡

{...ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ

قَظِيمٍ}

{ይህ ጌታችሁ አላህ ነው። ንግሥናው የእርሱ ብቻ ነው። እነዚያም ከእርሱ ሌላ የምትግግዟቸው የተምር ፍሬ ሽፋን እንኳ አይኖራቸውም።} [ፋጢር: 13]

በልቡ ያመነበትን የማይናገር ደረቅ ቀጣፊ ካልሆነ በስተቀር የአላህን ጌትነት የካደ አንድም የለም። ለምሳሌ ፈርዖን ለሕዝቦቹ፡-

{فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى}

{«እኔ ታላቁ ጌታችሁ ነኝ።»} ያለበትን ምሳሌ እንውሰድ። እንዲህም ብሏል፡-

{...يَتَّبِعُهَا الْمَلَأَ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي...}

{...እናንተ ጭፍሮች ሆይ! ከእኔ ሌላ ለእናንተ አምላክን ምንም አላወቅሁም። ...} (አል ቀሶስ 38)። ይበል እንጂ እነዚህ ንግግሮቹ እውነተኛ ልባዊ እምነቱን የሚገልጹ አይደሉም። የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡

﴿وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا...﴾

{ነፍሶቻቸው ያረጋገጧት ሲኾኑ ለበደልና ለኩራት በእርሷ ካዱ።} [አን-ነምል: 14] አሏሁ ስለሱ በነገረን መሰረት ሙሳም ለፈርዓውን እንዲህ ብሎታል፡

﴿...لَقَدْ عَلِمْت مَا أَنْزَلَ هَٰؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَٰئِرٍ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ

بِفِرْعَوْنَ مَثْبُورًا﴾

{(ሙሳም) «እነዚህን (ተዓምራቶች) መገሰጫዎች ሲኾኑ የሰማያትና የምድር ጌታ እንጂ ሌላ እንዳለወረዳቸው በእርግጥ ዐውቀሃል። እኔም ፈርዖን ሆይ! የምትጠፋ መኾንህን በእርግጥ እጠረጥርሃለሁ።» አለው።} [አል-ኢስራአ: 102] ስለዚህ ነበር ሙሽሪኮች በአምልኮ ላይ ቢያጋሩም በአሏሁ ብቸኛ ጌትነት ያምኑ የነበሩት። የላቀው አሏሁ እንዲህ ብሏል፡-

﴿قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٤﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا

تَذَكَّرُونَ ﴿٨٥﴾ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٨٦﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ

أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٨٧﴾ قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِن كُنْتُمْ

تَعْلَمُونَ ﴿٨٨﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ ﴿٨٩﴾﴾

{«ምድርና በውስጥዋ ያለው ሁሉ የማን ነው? የምታውቁ ብትኾኑ (ንገሩኝ)» በላቸው። «በእርግጥ የአላህ ነው» ይሉሃል። «ታዲያ አትገሰጹምን?» በላቸው። «የሰባቱ ሰማያት ጌታና የታላቁ ዐርሽ ጌታ ማን ነው?» በላቸው። «በእርግጥ አላህ ነው» ይሉሃል። «እንግዲያ አትፈሩትምን?»

በላቸው። «የነገሩ ሁሉ ግዛት በእጁ የኾነ እርሱ የሚጠብቅ በእርሱ ላይ የማይጠበቅ ማን ነው? የምታውቁ እንደኾናችሁ (መልሱልኝ)» በላቸው። «በእርግጥ አላህ ነው» ይሉሃል። «ታዲያ እንዴት ትታለላላችሁ?» በላቸው። [አል-ሙአሚኑን: 84-89]

የላቀው አላህ እንዲህም ብሏል፡

{وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿9﴾}

{«ሰማያትንና ምድርንም ማን ፈጠራቸው» ብለህ ብትጠይቃቸው «አሸናፊው ዐዋቂው (አላህ) በእርግጥ ፈጠራቸው» ይላሉ።} [አዝ-ተኸፋፍ: 9]

ጥራት ይገባውና እንዲህም ብሏል፡

{وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَلَيْ يُؤْفَكُونَ ﴿87﴾}

{ማን እንደፈጠራቸውም ብትጠይቃቸው «በእርግጥ አላህ ነው» ይላሉ። ታዲያ (ከእምነት) ወዴት ይዘራሉ?!} [አዝ-ተኸፋፍ: 87]

የአላህ ትእዛዝ ከፍጥረት አለማዊም ይሁን ከሸሪዓም ጋር የተያያዙ ጉዳዮችን ሁሉ ያካትታል። እርሱ በዓለማት ላይ ጥበቡ እንደሚያስፈርደው ያሻውን ሰሪ የነገሮች ሁሉ አስተናገሪ እንደኾነው ሁሉ የአምልኮ ተግባራትንና ንግግሮችን ፍርድም በጥበቡ መሠረት የሚያዝ የሁሉም ገዢ ነው። ስለዚህም ከአላህ ሌላ የአምልኮ ህግ አውጭ ወይም በመስተጋብሩ ጉዳይ ላይ አዛዥን ያደረገ ሰው በታላቁ

ጌታ አጋርቷል። እምነቱም ትክክለኛ አይደለም።

በአላህ ላይ ሊኖር የሚገባው ሦስተኛው የእምነቱ አካል በአምላክነቱ ማመን ነው። እርሱ ብቻ አምልኮ የሚገባው አጋርም የሌለው እውነተኛ አምላክ መሆኑን ማመን ነው። "ኢላህ" ወይም አምላክ ማለት በውዴታ እና በማለቅ የሚመለከ አምላክ ማለት ነው።

የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡

﴿وَاللَّهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿١٣٠﴾

{አምላካችሁም አንድ አምላክ ብቻ ነው፤ ከርሱ በቀር ሌላ አምላክ የለም። (እርሱ) እጅግ በጣም ርኅሩህ አዛኝ ነው።} [አል-በቀራህ: 163]

የላቀው አሏህ እንዲህም ብሏል፡

﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَابًا بِأَلْقِسْطٍ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨٠﴾

{ አላህ በማስተካከል የቆመ (አስተናባሪ) ሲኾን ከእርሱ በስተቀር ሌላ እውነተኛ አምላክ የሌለ መኾኑን መሰከረ። መላእክቶችና የዕውቀት ባለቤቶችም (እንደዚሁ መሰከሩ)። ከእርሱ በስተቀር ሌላ እውነተኛ አምላክ የለም። አሸናፊው ጥበብኛው ነው።} [አሊ-ዒምራን: 18] በአምልኮው ከአሏህ ጋር ባላንጣ ያደረገ ሰው አምልኮው ውድቅ ነው። የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡

﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَطْلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ

{ይህ አላህ እርሱ እውነት በመሆኑ ከእርሱም ሌላ የሚግገዙት ነገር እርሱ ፍጹም ውሸት በመሆኑ አላህም እርሱ የሁሉ በላይ ታላቅ በመኾኑ ነው።} [አል-ሐጅ: 62] አምላክ ተብለው ስለተጠሩ ብቻ አምላክነት አይፀድቅላቸውም። የላቀው አላህ "ላት" "ዑዛ" እና "መናት" የተባሉትን ጥላታትን በተመለከተ እንዲህ ብሏል፡

﴿إِنَّ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَعَابَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ...﴾

{እነርሱ እናንተና አባቶቻችሁ (አማልክት ብላችሁ) የጠራችኋቸው ስሞች ብቻ እንጅ ምንም አይደሉም። አላህ በእርሷ (መግገዛት) ምንም ማስረጃ አላወረደም።} [አን-ነጅም: 23]

ነቢዩሷህ ሁድ ዓለይሂ ሰላምም ለህዝቦቹ እንዲህ ማለቱን አላህ ነግሮናል፡

﴿...أَتُجَدِلُونَنِي فِي أَسْمَاءِ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَعَابَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ

﴿سُلْطَانٍ...﴾

{«እናንተና አባቶቻችሁም (አማልክት ብላችሁ) በጠራችኋቸው ስሞች አላህ በእርሷ ምንም ማስረጃ ያላወረደባት ስትኾን ትከራከሩኛላችሁ? ተጠባባቂም እኔ ከእናንተ ጋር ከተጠባባቂዎቹ ነኝና» አለ።} [አል-አዕራፍ: 71]

ነብዩ ዩሱፍ (ዓለይሂ ሰላም (የአላህ ሰላም በሳቸው ላይ ይስፈንና)) በእስር ላይ ሳሉ ለሁለቱ ባልደረቦቻቸው እንዲህ

ማለታቸውንም አሏህ ነግሮናል፡-

{يَصَلِحِي السَّجْنَ عَازِبَاتٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٣٩﴾ مَا تَعْبُدُونَ
مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءَ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَعَابَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ...}

{«የእስር ቤት ጓደኞቼ ሆይ! የተለያዩ አምላኮች ይሻሉኑ ወይስ አሸናፊው አንዱ አላህ? ከእርሱ ሌላ እናንተና አባቶቻችሁ (አማልክት ብላችሁ) የጠራችኋቸውን ስሞች እንጅ አትገዝዙም። አላህ በእርሷ ምንም አስረጅ አላወረደም።»} [ዩሱፍ: 39-40]

ለዛም ነው መልዕክተኞች (የአሏህ ሰለዋትና ሰላም በእነርሱ ላይ ይስፈንና) ለህዝቦቻቸው እንዲህ ይሉ የነበሩት፡

{...أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنَ إِلَهٍ غَيْرُهُ...}

{«ወገኖቼ ሆይ! አላህን ተገዙ። ለእናንተ ከርሱ ሌላ ምንም አምላክ የላችሁም።»} [አል-አዕራፍ: 59] ሙሽሪኮች ግን ያንን አልተቀበሉም። ይልቁንም ከአሏህ ሌላ አማልክትን ያዙ - እነዚያን የውሸት አማልክቶች ማምለካቸውንና ከነርሱ እርዳታና ድጋፍን መፈለጋቸውንም ቀጠሉ።

አላህ ሱብሐነሁ ወተዓላ ግን አጋርነታቸውን በሁለት አእምሮአዊ ሙግቶች ውድቅ አድርጓል፡-

አንደኛ፡- እነዚያ የያዟቸው አማልክት ምንም አይነት መለኮታዊ ባህሪ የሌላቸው መሆናቸውን፤ እነሱም የተፈጠሩ እና ምንም ነገር መፍጠርም የማይችሉ መሆናቸውን፤ ለሚያመልክቸው ሰዎች እንኳ ምንም አይነት ጥቅም

ማምጣትም ይሁን ጉዳትን ማስወገድ የማይችሉ መሆናቸውን፤ እነሱ በሰዎች ሕይወትም ይሁን ሞት ላይ አልያም በሰማያት ባለው አንዳች ነገር ላይ እንኳ ምንም ስልጣን የሌላቸው መሆናቸውን አሳውቆ በርሱም ተጋሪዎች ሊሆኑ ብቁ እንዳልሆኑ በመግለፅ ነው።

የላቀው አሏህ እንዲህም ብሏል፡

﴿وَاتَّخِذُوا مِنْ دُونِهِ ءَالِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا ﴿٣٥﴾

{(ከሐዲዎች) ከእርሱም ሌላ ምንምም የማይፈጠሩን፤ እነርሱም የሚፈጠሩን፤ ለነፍሶቻቸውም ጉዳትን (ለመከላከል) ጥቅምንም (ለማምጣት) የማይችሉን ሞትንና ሕይወትንም መቀስቀስንም የማይችሉን፤ አማልክት ያዙ።}

[አል-ፉርቃን፡ 3]

የላቀው አሏህ እንዲህም ብሏል፡

﴿قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِنَّ مِنْ شَرِكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مَنِ ظَهِيرٌ ﴿٣٦﴾ وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ...﴾

{«እነዚያን ከአላህ ሌላ (አማልክት ብላችሁ) የምታስቧቸውን ጥሩ። በሰማያትም በምድርም ውስጥ የብናኝ ክብደት ያክል ምንምም አይችሉም። ለእነርሱም በሁለቱም ውስጥ ምንም ሽርክና የላቸውም። ከእነርሱም ለእርሱ ምንም አጋዥ የለውም፤» በላቸው። ምልጃም እርሱ

ለፈቀደለት ሰው ብቻ ቢሆን እንጂ እርሱ ዘንድ ምንም አትጠቅምም።} [ሰባእ፡ 22-23]

የለቀው አሏህ እንዲህም ብሏል፡

﴿أَيُّشِرُكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿١٣١﴾ وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿١٣٢﴾﴾

{ምንንም የማይፈጥሩትንና እነርሱም የሚፈጠሩትን (በአላህ) ያጋራሉን? ለእነርሱም መርዳትን የማይችሉትን ነፍሶቻቸውንም የማይረዱትን (ያጋራሉን)።} [አል-አዕራፍ፡ 191-192]

የእነዚያ የሐሰት አማልክቶች ሁኔታ ይህ ከሆነ እነሱን እንደ አምላክ መውሰድ እጅግ ሞኝነት እና ፍጹም ስህተት ነው።

ሁለተኛ፡- እነዚያ ሙሽሪኮች አላህ ብቻውን ጌታና ፈጣሪ መሆኑን፤ የነገሩ ሁሉ ሥልጣን በእጁ የሆነና ሌሎችን ይጠብቃል እንጂ የሌሎችን ጥበቃ የማይሻ መሆኑን ያምኑ ነበር። ይህም በጌትነቱ ብቸኝነት እንዳመኑ ሁሉ በአምላክነቱ ብቸኝነትም ሊያምኑ ዘንድ የሚያስፈርድ ነው።

ልክ የለቀው አሏህ እንዲህ እንዳለን ማለት ነው፡

﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ أَعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٣١﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٣٢﴾﴾

{እናንተ ሰዎች ሆይ! የፈጠራችሁን እነዚያንም ከናንተ በፊት የነበሩትን (የፈጠረውን) ጌታችሁን ተገዙ፤ (ቅጣትን) ልትጠነቀቁ ይከጀላልና። (እርሱ) ያ ለናንተ ምድርን ምንጣፍ ሰማይንም ጣራ ያደረገ ነው፤ ከሰማይም (ከደመና) ውሃን ያወረደ በርሱም ከፍሬዎች ለናንተ ሲሳይን ያወጣ ነው። እናንተም (ፈጣሪነቱን) የምታውቁ ስትኾኑ ለአላሁ በላንጣዎችን አታድርጉ።} [አልበቀራህ: 21-22]

የላቀው አላሁ እንዲህ ብሏል:

{وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٢١﴾}

{ማን እንደፈጠራቸውም ብትጠይቃቸው «በእርግጥ አላሁ ነው» ይላሉ። ታዲያ (ከእምነት) ወዴት ይዘራሉ።} [አዝ-ተኸፍ: 87]

የላቀው አላሁ እንዲህም ብሏል:

{قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٢﴾ فَذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ ﴿٢٣﴾}

{«ከሰማይና ከምድር ሲሳይን የሚሰጣችሁ ማን ነው መስሚያዎችንና ማያዎችንስ የፈጠረ ማን ነው ከሙትም ሕያውን የሚያወጣ ከሕያውም ሙትን የሚያወጣስ ማን ነው ነገሩን ሁሉ የሚያስተናብርስ ማን ነው» በላቸው። «በእርግጥም አላሁ ነው» ይሉሃል። «ታዲያ (ለምን

ታጋራላችሁ) አትፈሩትምን» በላቸው። እርሱ እውነተኛ ጌታችሁ አላህ ነው። ከእውነትም በኋላ ጥመት እንጂ ሌላ ምን አለ (ከእውነት) እንዴት ትዘራላችሁ!?) [ዩኑስ፡ 31-32]

በአሁን ማመን ውስጥ የሚካተተው አራተኛው ጉዳይ በአሁን ስምና ባህርያቱ ማመን ነው።

ይኸውም የላቀው አላህ በቁርዓን ስለራሱ ወይም መልዕክተኛው በሐዲሣቸው ስለ አሁን የገለጹትን ስምና ባህሪያቱን ያለምንም ማዘባት፣ ያለምንም ማስተባበል፣ ያልምንም ማመሳሰል እና ዝርዝር አኳኋን ውስጥም ገብተው ሳይፈላፈሉ እንደመጣው መቀበል ነው። የላቀው አላህ እንዲህ ይላል፡-

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا ۖ وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧٠﴾﴾

{ለአላህም መልካም ስሞች አሉት። (ዱዓ ስታደርጉ) በእርሷም ጥሩት። እነዚያንም ስሞቹን የሚያጣምሙትን ተውዋቸው። ይሠሩት የነበሩትን ነገር በእርግጥ ይምመነዳሉ።} (አል-አዕራፍ 180)

የላቀው አሁን እንዲህም ብሏል፡

﴿...وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

{ለእርሱም በሰማያትም በምድርም ከፍተኛ ባሕርይ (አንድነትና ለእርሱ ብጤ የሌለው መኾን) አለው።}

[ሩም፡ 27]

የላቀው አሏህ እንዲሁም ብሏል፡

(...لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)

{የሚመስለው ምንም ነገር የለም። እርሱም ሰሚው ተመልካቹ ነው።} [አሽ-ሹራ፡ 11]

በዚህ ጉዳይ ላይ ሁለት አይነት ጭፍሮች ስህተት ላይ ወድቀዋል።

አንዱ ጭፍራ "ሙዓጢላህ" የሚባሉት ሲሆኑ የአላህን ስሞችና ባህሪያት ማፅደቅ ፍጡር ጋር ማመሳሰል እንደሆነ በመሞገት የአላህን ስሞችና ባህሪያቱን ሙሉ ለሙሉ ወይም በከፊል የሚክዱ ናቸው። ይህ ሙግታቸው ግን ከሚከተሉት ነጥቦች አኳያ ስህተት ነው፡

አንደኛ፡- ይህ ሙግት የተሳሳቱ ጭብጦችን ያስፈርዳል። ይህም የአሏህ ቃል እርስ በራሱ የሚቃረን ያስመስላል። አሏህ ለራሱ ስምና ባህሪያቱን አፅድቋል የሚመስለው እንደሌለም ተናግሯል። እነዚያን የአሏህ ስሞች እና ባህሪያት አምኖ መቀበል ማመሳሰል ቢሆን ኖሮ የአላህ ቃል ውስጥ ግጭት እንዳለና ከፊሉ ከፊሉን ውሸት የሚያስብል ቃል እንዳለ ያስፈርድ ነበር።

ሁለተኛ፡- ስም ወይም ባህሪ በተወሰነ መልኩ የሚገሩ ሁሉ ሙሉ ለሙሉ ተመሳሳይ ሊሆኑ ግዴታ አይደለም። ለምሳሌ ሁለት ሰዎች ባህሪያትን ሲገሩ እናያለን፡ ሁለቱም ሰው ናቸው፣ መስማት የሚችሉ፣ ማየት የሚችሉ እና መናገር የሚችሉ ናቸው እንበል። ያ ማለት ግን በሰብአዊነት፣

በመስማት ችሎታ፣ በመመልከት ችሎታቸው እና በመናገር ችሎታቸው ተመሳሳይ ናቸው ማለት አይደለም።

(የተለያዩ) እንስሶችም እጆች፣ እግሮችና አይኖች እንዳሏቸው እናያለን። ይሁን እንጂ በስም ደረጃ ተመሳሳሉ ማለት እጆቻቸው፣ እግሮቻቸውና አይኖቻቸው የሁሉም ተመሳሳይ ነው ማለት አይደለም።

ስምና ባህሪዎቹ ተመሳሳይ ከመሆናቸውም ጋር በፍጡራን መካከል የባህርያዊ እውነታ ልዩነት መኖሩን ከተረዳን በፍጡራን እና በፈጣሪ መካከል የባህርያዊ እውነታ ልዩነት ሊኖር ግድ መሆኑ እጅግ ግልፅና ትልቅ ሀቅ ነው።

ሌላው ጭፍራ "ሙሽቢሃዎች" ናቸው። እነዚህ የአላህን ስሞችና ባህሪያት የሚያረጋግጡ ቢሆኑም የሚያረጋግጡት ግን ፍጡር ጋር ከማመሳሰል ጋር ጭምር ነው። ይህም ቀጥታ ከአንቀጾቹ የወሰዱት መልዕክት እንደሆነ ይሞግታሉ። ምክንያቱም አላህ ባሮቹን የሚያናግራቸው በሚረዱት መንገድ ነው። ይህ ሙግት ግን ለናሙና ያህል ከሚከተሉት ምክንያቶች አኳያ ስህተት ነው፡-

አንደኛ፡- አላህን ከፍጡራኑ ጋር ማመሳሰል አዕምሮም ይሁን ሽሪዓው የማይቀበለው ስህተት ነው። ታዲያ ቁርአንና ሱና የሚያስፈረዱት እንዴት ስህተትን ሊሆን ይችላል?!

ሁለተኛ፡ በርግጥም የላቀው አላህ ባርያዎቹን የሚያናግራቸው በሚረዱት መንገድ ነው፤ ማለትም በመሰረታዊ መልዕክቱ በሚገባቸው ልክ ማለት ነው።

የጉዳዩን ተጨባጭ እውነታ እና ዝርዝር ሁኔታ ግን አላህ ብቻውን በእውቀቱ ከተነጠለባቸው ጉዳዮች መካከል ነው። በተለይም ስለ ማንነቱ እና ባህሪያቱ ዝርዝር አኳኋን እውቀቱ ያለው እርሱ ዘንድ ብቻ ነው።

ስለዚህም አላህ እርሱ ሰሚ መሆኑን እስከነገረን ድረስ የመስማት መሠረታዊ ትርጉሙ ይታወቃል፤ መረጃን በድምፅ መልኩ መውሰድ እንደሆነ ግልፅ ነው። ነገር ግን የአላህን መስማት ትክክለኛ ዝርዝር ሁኔታን በተመለከተ ግን አናውቀውም። በመሠረቱ የመስማት ተጨባጭ እውነታው በፍጥረታት መካከልም ይለያያል፤ በፈጣሪና በፍጥረቱ መካከልም የበለጠ ልዩነት አለዋል።

የላቀው አላህ ከዓርሹ በላይ ከፍ ማለቱን ስለራሱ እስከነገረን ድረስ ከፍ ማለት ትርጉሙ ምን እንደሆነ ግልፅ ጉዳይ ነው። ነገር ግን ከዓርሹ በላይ ከፍ ያለው በምን አኳኋን ነው ስለሚለው ጉዳይ ተጨባጭ እውነታው እንዴት እንደሆነ እኛ በዝርዝር የምናውቀው ጉዳይ አይደለም። ምክንያቱም ከፍ ማለት በፍጡራን መካከል እንኳ ልዩነት አለው። በተረጋጋ ወንበር ላይ መደላደል በርጋጋና አስቸጋሪ በሆነች ግመል ላይ ከመደላደል ጋር በፍጹም አይገናኝም። በፍጡራን መካከል ይህ ልዩነት ካለ በፈጣሪ እና በፍጡራን መካከል ልዩነት መኖሩ እጅግ ግልፅና ጉልህ ነው።

በጠቀስነው መልኩ በላቀው አላህ ማመን ለምእመናን ትልቅ ጥቅም ያስገኝላቸዋል፤ ከነዚህም፡-

አንደኛ፡- በአላህ አንድነት ማመኑ ከአሏህ ውጭ ማንንም እንዳይከፈልና ማንንም እንዳይፈራ በማድረግ የሚያመልከው አሏህን ብቻ እንዲሆን አስችሎት ተውሒድን ለማረጋገጥ ይረዳዎል።

ሁለተኛ፡ ለአላህ ያለውን ውዴታ እና ማላቅ በተዋቡ ስሞቹ እና በላቁ ባህሪያቱ በመሆኑ እጅግ የተሟላ ውዴታና ማላቅ ይሆንላታል።

ሶስተኛ፡ አሏህ ያዘዘውን በመታዘዝና የከለከለውን በመከልከል አሏህን በሚገባ ማምለክን ያረጋግጥላታል።

በመላእክቶች ማመን

መላእክት የማይታዩ ዓለም ናቸው። አላህ የፈጠራቸው እርሱን የሚያመልኩ ባርያዎቹ ናቸው። የጌትነት ወይም የመለኮትነት ባህሪ የላቸውም። አሏህ እነርሱን የፈጠራቸው ከብርሃን ሲሆን ለትእዛዙ ሙሉ በሙሉ ተገዥዎች እና ፈጻሚዎች እንዲሆኑ አግርቷቸዋል። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿...وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ﴿١٩﴾ يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴿٢٠﴾﴾

{ እርሱ ዘንድ ያሉትም (መላእክት) እርሱን ከመገዛት አይከፋም። አይሰለፍምም። በሌሊትና በቀንም ያጠፋታል፤ አያርፍም።} [አል-አንቢያእ፡ 19-20]

መልአኮች ከአሏህ በቀር ቁጥራቸውን ማንም ቆጥሮ

የማይዘልቃቸው የሆኑ እጅግ ብዙ ናቸው። ቡኸሪና ሙስሊም እንደዘገቡት ከአነስ ረዲየሊሁ ዓንሀ (አሷሀ መልካም ስራቸውን ይውደድላቸውና) በተላለፈ ሐዲሥ ነቢዩ ሶላሷሀ ዓለይሂ ወሰለም (የአሷሀ ሶላዋትና ሰላም በሰላቸው ላይ ይስፈንና) በሚዕራጅ (ባረጉት) ጉዞ ላይ ሳሉ "በይተል መዕሙር"ን (ከሰማይ በላይ ያለ ቤት ልክ በመሬት መካ ላይ እንዳለው ካዕባ አይነት ቤት) ተመለከቱ። በዚህ ቤት ላይ በየቀኑ ሰባ ሺህ መላእክት ይሰግዱበታል፤ ከወጡ ደሞ እስከቂያማ ድረስ መመለስም አይችሉም።

በመላእክት ማመን አራት ነገሮችን ያጠቃልላል፡

አንደኛ፡ በሀልውናቸው ማመን ነው።

ሁለተኛ፡- እንደ ጅብሪል (ጂብሪል) አይነቱ ከመካከላቸው ስሞቻቸውን ያውቅነውን ስለእያንዳንዱ በታወቀው ስማቸው ማመን ነው። ስሞቻቸውን ያላውቅነውን ደሞ ስለነሱ እንዲሁ በጥቅሉ እናምናለን።

ሦስተኛ፡- ስለ ባህርያቸው በተነገረን ደሞ ባህርያቸውንም በተመለከተ በተነገረን ልክ በዝርዝር ማመን ነው። ለምሳሌ፡ ስለ ጂብሪል ሁኔታ ነብዩ ሶላሷሀ ዓለይሂ ወሰለም (የአሷሀ ሶላዋትና ሰላም በሰላቸው ላይ ይስፈንና) በተፈጥሯዊ መልኩ ማየታቸውን እና ስድስት መቶ ክንፎች እንዳሉት እንዲሁም አድማሱንም እንደከደነው ነግረውናዋል።

አንድ መልአክ በአላህ ትዕዛዝ ወደ ሰው መልክ

ሊለወጥም ይቻላል።

كَمَا حَصَلَ لِجَبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ حِينَ أَرْسَلَهُ اللَّهُ تَعَالَى إِلَى مَرْيَمَ، فَتَمَثَّلَ لَهَا بِشَرًّا سَوِيًّا، وَحِينَ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ جَالِسٌ فِي أَصْحَابِهِ، جَاءَهُ بِصِفَةِ رَجُلٍ شَدِيدِ بَيَاضِ النَّيَابِ، شَدِيدِ سَوَادِ الشَّعْرِ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّقْرِ، وَلَا يَعْرِفُهُ أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَجَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَسْتَدْرَكْتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ، وَسَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْإِسْلَامِ، وَالْإِيمَانِ، وَالْإِحْسَانِ، وَالسَّاعَةِ، وَأَمَارَاتِهَا؛ فَأَجَابَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَنْطَلَقَ، ثُمَّ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هَذَا جِبْرِيلُ؛ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ».

ይህም አላህ ጁብሪልን (ዐለይሂ-ሰላም) በሰው አምሳል ወደ መርደም በላከው ጊዜ የተከሰተ ጉዳይ ነው። እንዲሁም ወደ ነብዩ (ሰላሊሁ ዓለይሂ ወሰላም (የአሊህ ሰላዋትና ሰላም በሰቸው ላይ ይስፈንና)) በመጣ ጊዜ በሰጥቻቸው መካከል ሁሉ ተቀምጦ እንደነበር፤ ሁኔታውም በጣም ነጭ ልብስ ለብሶ ፀጉሩ በጣም ጥቁር ሆኖ ሰው ተመስሎ መጥቶ ምንም አይነት የጉዞ አሻራ ያልታየበት እና ከሰላሃቦች አንድም አላወቀውም ነበር፤ ከነብዩ (የአሊህ ሰላዋትና ሰላም በሰቸው ላይ ይስፈንና) ፊት ተቀምጦ ሁለቱን ጉልበቶቹን በነብዩ (የአሊህ ሰላዋትና ሰላም በሰቸው ላይ ይስፈንና) ላይ ደግፎ ሁለቱን እጆቹን ደግሞ ታፋዎቹ ላይ አድርጎ ከዚያም ነቢዩን ስለ እስልምና፣ ስለኢማን፣ ስለ ኢሕሳን፣ ሰዓቲቱንና ምልክቶቹንም በተመለከተ መጠየቁን፤ ነቢዩ (ሰላሊሁ አለይሂ ወሰላም) ለጥያቄዎቹ መልስ ከሰጡ በኋላ መሄዱን እና ከዚያም ነብዩም ሰላሊሁ ዓለይሂ ወሰላም (የአሊህ

ሰለዋትና ሰለም በሰላቸው ላይ ይስፈንና)፡- “ይህ ጂብሪል ነው!
ሃይማኖታችሁን ሊያስተምራችሁ መጥቶ ነው።”
ማለታቸው በሐዲሥ የተዘገበ እውነት ነው።

ልክ እንደዚሁ አላህ ወደ ነብዩ ኢብራሂም እና ሉጥ
(ዓለይሂማ ሰለም) የላካቸው መላእክቶችም የተላኩት በሰው
መልክ ነበር።

አራተኛ፡- እኛን በተነገረን በአሷህ ፍቃድ ስለሚያደርጉት
ተግባራቸው ማመን፤ ለምሳሌ፡ አላህን እንደሚያጠሩት እና
ሳይሰለቻቸውና ሳይደክሙ ቀን ከሌት እሱን
እንደሚያመልኩት ማመን ይጠበቅብናል።

አንዳንዶቹም ለየት ያለ ሃላፊነት ተሰጥቷቸው
ያከናውናሉ።

ለምሳሌ፡ ጂብሪል የመለኮታዊ መገለጥ መልዕክትን
የማድረስ ሃላፊነት የተሰጠው መልአክ ነው። አላህ ወደ
ነብያትና መልእክተኞች የመመርያ መልዕክቱን አሲዞ የላከው
እርሱን ነው።

ሌላኛው ምሳሌ፡- ሚካኤል ደሞ የዝናብና የዕፅዋት
ኃላፊነት የተሰጠው መልአክ ነው።

ሌላኛው ምሳሌ፡ ኢስራፊል የሰዓቲቱ እና የትንሣኤ ቀን
ቀንዱን የመንፋት ሃላፊነት የተሰጠው መልአክ ነው።

ሌላኛው ምሳሌ፡- የሞት መልአክ በሞት ጊዜ ነፍሳትን
የመውሰድ ሃላፊነት የተሰጠው መልአክ ነው።

ሌላኛው ምሳሌ፡- ማሊክ በገሀነም እሳት ላይ የተሾመ መልአክ ነው፤ ጠባቂዋም እርሱ ነው።

ሌላው ምሳሌ፡- በእናቶች ማጎፀን ውስጥ ባለ ሽል ላይ ሃላፊነት የተሰጣቸው መላእክት፤ አንድ ፅንሰ በእናቱ ማሕፀን ውስጥ አራት ወር ሲሞላው አላህ ወደ እርሷ መልአክን ይልካል፤ ያ መልአክም ሲሰደን፣ ህይወቱን፣ ስራውን እና የጀነት እድላኛ ወይስ የጀሀንም እድላቢስ መሆኑን እንዲጽፍለት ያዘዋል።

ሌላው ምሳሌ፡- የሰዎችን ስራ እንዲመዘግቡ ሃላፊነት የተሰጣቸው መላእክት፤ እያንዳንዱ ሰው በቀኝ በኩል እና በግራ በኩል ሁለት መላእክት አሉት።

ሌላው ምሳሌ፡- ሙታን በመቃብራቸው ውስጥ ከገቡ በኋላ ሊጠይቁ ዘንድ ሃላፊነት የተሰጣቸው መላእክት፤ ሰው ከተቀበረ በኋላ ሁለት መላእክት ወደ ሚቹ መጥተው ስለ ጌታው፣ ስለ ሃይማኖቱ እና ስለ ነቢዩ ይጠይቁታል።

በመላእክት ማመን ትልልቅ ጥቅሞችን ያስገኛል፤ ከነዚህ መካከልም፡-

በመጀመሪያ፡ የአላህን ታላቅነት እና ኃያልነት ያስገነዝባል፤ የፍጡሩን ታላቅነት በመረዳት የፈጣሪውን ታላቅነት መረዳት ይቻላል።

ሁለተኛ፡- አላህ ለሰው ልጆች ባደረገው እንክብካቤ ምስጋናችንን እንድንጨምር ይረዳናል። እነዚያን ሃያል መላእክት የሰው ልጆችን በመጠበቅ፣ ስራዎቻቸውን

በመመዝገብ እና የመሳሰሉትን በማድረግ የሰው አገልጋይ እንዲሆኑ አደረጋቸው።

ሦስተኛ፡- መላእክት ለላቀው አላህ ባላቸው አምልኮ ልንወዳቸው ዘንድ ይረዳናል።

አንዳንድ ያፈነገጡ ሰዎች መላእክት ፍጥረታት ውስጥ ያለው ድብቅ የጥሩ ኃይል ነው በማለት ራሳቸውን የቻሉ አካል መሆናቸውን ይክዳሉ። ይህ ሙግታቸው ግን ቁርአንን፣ ሱናን እና በሙስሊሞች መካከል ያለውን ወጥ ስምምነት ማስተባበል ነው።

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَكِيَّةِ رُسُلًا أُولَىٰ أَجْبَحَةٍ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبْعًا...﴾

{ ምስጋና ሰማያትንና ምድርን ፈጣሪ፣ መላእክትን ባለ ሁለት ሁለት፣ ባለ ሶስት ሶስትም፣ ባለ አራት አራትም ክንፎች የኾኑ መልክተኞች አድራጊ ለኾነው አላህ ይገባው።...} [ፋጢር: 1]

የላቀው አላህ እንዲህም ብሏል፡

﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةَ يَصْرُبُونَ وُجُوهُهُمْ وَأَدْبُرَهُمْ...﴾

{እነዚያንም የካዱትን መላእክት ፈቶቻቸውንና ጀርባቻቸውን እየመቱ «የቃጠሎንም ስቃይ ቅመሱ» (እያሉ) በሚገድሏቸው ጊዜ ብታይ ኖሮ (አስደንጋጭን ነገር ታይ ነበር)። } [አል-አንፋል: 50]

የላቀው አሏህ እንዲህም ብሏል፡

﴿...وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوٓآ أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنفُسَكُمُ...﴾

{በደለኞችንም በሞት መከራዎች ውስጥ በኾኑ ጊዜ መላእክት እጆቻቸውን ዘርጊዎች ኾነው « (ለቅጥጥብ) ነፍሶቻችሁን አውጡ፤ ... » (የሚሏቸው ሲኾኑ) ብታይ ኖሮ (አስደናቂን ነገር ባየህ ነበር)} [አል-አንዓም፡ 93]

የላቀው አሏህ እንዲህም ብሏል፡

﴿...حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَن فَلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ﴾

{... ከልቦቻቸው ላይ ድንጋጤው በተገለጸም ጊዜ (ተማላጆቹ) «ጌታችሁ ምን አለ?» ይላሉ። (አማላጆቹ) «እውነትን አለ፤ እርሱም ከፍተኛው ታላቁ ጌታ ነው» ይላሉ።} [ሰባእ፡ 23]

የጀነት ሰዎችን አስመልክቶም እንዲህ ብሏል፡

﴿...وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ﴿٢٣﴾ سَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٢٤﴾﴾

{... መላእክትም በእነርሱ ላይ ከየደጃፉ ሁሉ ይገባሉ። «ሰላም ለእናንተ ይኾን። (ይህ ምንዳ) በመታገሳችሁ ነው። የመጨረሻይቱም አገር ምን ታምር!» (ይሏቸዋል)።}

[ረዕድ፡ 23-24]

ሶሊክ ቡኸሪ ላይ ከአቡ ሁረይራ - አላህ መልካም

ሥራቸውን ይውደድላቸውና - ተላልፎ እንደተዘገበው: ነቢዩ (ሶለላሁ ዐለይሂ ወሰለም) የአላህ ሶላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና እንዲህ ብለዋል:

«إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ الْعَبْدَ نَادَى جِبْرِيلَ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَأَحْبِبْهُ، فَيُحِبُّهُ جِبْرِيلُ، فَيُنَادِي جِبْرِيلُ فِي أَهْلِ السَّمَاءِ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَأَحْبِبُوهُ، فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ، ثُمَّ يُوَضِّعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ».

«አላህ አንድን ባሪያ የወደደው ጊዜ ጂብሪልን ይጠራውና እንዲህ ይለዋል: "እኔ እከሌን እወደዋለሁና ውደደው።" ጂብሪልም ይወደዋል። ቀጥሎ ጂብሪል ሰማይ ውስጥ እንዲህ በማለት ይጠራል: "አላህ እከሌን ይወደዋልና ውደዱት።" የሰማይ ነዋሪዎችም ይወዱታል። ከዚያም ምድር ላይ ተቀባይነት ይኖረዋል።»

ቡኸሪ ላይ ባለ ሌላ ዘገባ አቡ ሁረይራህ ረዲየሷሁ ዓንሁ (አሷህ መልካም ስራቸውን ይውደድላቸውና) እንዳስተላለፉት ነቢዩ (ሶለሷሁ ዓለይሂ ወሰለም (የአሷህ ሰለዋትና ሰላም በሰላቸው ላይ ይስፈንና)) እንዲህ ብለዋል:-

«إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ كَانَ عَلَى كُلِّ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ الْمَلَائِكَةُ يَكْتُبُونَ الْأَوَّلَ فَلَأَوْلًا، فَإِذَا جَلَسَ الْإِمَامُ طَوَّرُوا الصُّحُفَ وَجَاءُوا وَيَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ».

«እለተ ጁሙዓ በሆነ ጊዜ መላኪካዎች በየመስጃዱ በር ላይ ሆነው ሰዎችን እንዳመጣጣቸው ቅደም ተከተል ይመዘግባሉ፤ ልክ ኢማሙ (ሚንበር ላይ) ሲቀመጡ መዝገቡን አጥጥፈው ተግሰጹን ለመስማት ይመጣሉ።»

እነዚህ ቁርአናዊና ሐዲሃዊ ጥቅሶች በግልፅ የሚያስረዱን መላዕክት አፈንጋጮቹ ከሚሉት በተቃራኒ ራሳቸውን የቻሉ አካላት መሆናቸውን ነው። ሙስሊሞችም በእነዚህ ጥቅሶች ትርጉም ላይ ወጥ በሆነ መልኩ ይስማማሉ።

በመጻሕፍቱ ማመን

"ኩቱብ" ወይም መጻሕፍቱ ስንል የ "ኪታብ" ወይም የመጽሐፍ ብዙ ቁጥር ነው። ትርጉሙም የተፃፈበት ማለት ነው።

እዚህ ላይ መፅሃፍት በመባል የተፈለጉት አላህ ለባርያዎቹ የመመሪያ ምንጮቻቸው ሆኖ በቅርቢቱም ሆነ በመጨረሻው ዓለም ስኬትን ይጎናፀፉበት ዘንድ በመልእክተኞቹ በኩል በእዝነቱ ያወረደላቸውን መፃህፍት ለማለት ነው።

በመጻሕፍቱ ማመን አራት ነገሮችን ያጠቃልላል፡-

አንደኛ፡- በእውነት ከላቀው አላህ ዘንድ የወረዱ መሆናቸውን ማመን ነው።

ሁለተኛ፡ ስሞቻቸው ያወቅናቸውን መጽሐፎች በሚታወቀው ስማቸው ማመን፤ ልክ እንደ ቁርአን ለነቢዩ ሙሐመድ (ሶላሊሁ ዓለይሂ ወሰላም (የአሊህ ሶለዋትና ሰላም በሰጣቸው ላይ ይስፈንና)) እንደወረደው፤ እንዲሁም ወደ ሙሳ (ዐለይሂ-ሰላም) እንደወረደላቸው ተውራትን ይመስል፤ ወደ ዒሳ (ዐለይሂ-ሰላም) የተወረደው ኢንጂልን ይመስል፤ ለዳውድ (ዐለይሂ-ሰላም) የተወረደው ዘቡርን ይመስል፤ ስማቸውን የማናውቃቸው መጻሕፍቶችን

በተመለከተ ግን ስለነሱ በጥቅሉ እናምናለን።

ሦስተኛ፡ በውስጡ በተካተቱት ትክክለኛ መረጃዎች ማመን፤ ልክ በቁርኣን ውስጥ የተገለጸ መረጃ እና በቀደሙት ቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ ያልተቀየረ ወይም ያልተዛባ መረጃ ካለ በዛው ማመን ይጠበቅብናል።

አራተኛ፡- ከነሱ ጀርባ ያለውን ጥበብ ተረዳንም አልተረዳን በውስጡ ያሉትን ፍርዶች እስካልተሻሩ ድረስ ወደ መቀበል እና እጅ መስጠት ይጠበቅብናል። የተከበረው ቁርኣን የቀደሙትን ቅዱሳት መጻሕፍት በሙሉ ሽሯል።

{وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّئًا عَلَيْهِ...}

የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡ {ወደ አንተም መጽሐፉን ከበፊቱ ያለውን መጽሐፍ አረጋጋጭና በእርሱ ላይ ተጠባባቂ ሲኾን በእውነት አወረድን።} [አል-ማኢዳህ፡ 48] (ተጠባባቂ ሲባል ማለትም በእርሱ ላይ ፈራጅ ነው።)

በዚህም መሰረት፡ በቀደሙት መጽሐፎች ውስጥ ከተቀመጡት ፍርዶች መካከል ጤናማ እና በቁርኣን ተቀባይነት ያላቸው ከሆኑት በስተቀር ማናቸውንም አንሰራባቸውም።

በመለኮታዊ መጽሐፍት ማመን ትልልቅ ጥቅሞችን ያስገኛል፤ ከነዚህም መካከል፡-

አንደኛ፡- አላህ ለሁሉም ማህበረሰብ መፅሃፍትን

በመላኩ ለባሮቹ የሚያደርገውን ገደብ የለሽ እንክብካቤ ያስገነዝባናል።

ሁለተኛ፡- ለእያንዳንዱ ማህበረሰብ የሚመጥነውን ህግ በማውጣቱ በመመርያዎቹ ላይ የአላህን ጥበብ እንመለከታለን።

ልክ የላቀው አሏህ እንዲህ እንዳለን ማለት ነው፡

{...لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جَا...}

{ከእናንተ ለሁሉም ሕግንና መንገድን አደረግን።}

[አል-ማኢዳህ፡ 48]

ሦስተኛ፡ ለዚህም የላቀው አላህን ማመስገን ይጠበቅብናል።

በመልዕክተኞች ማመን

"ሩሱል" ወይም መልዕክተኞች ሲባል የ "ረሱል" ወይም መልዕክተኛ ብዙ ቁጥር ገላጭ ሲሆን ይህም መልእክት ለማስተላለፍ የተላከን ሰው ያመለክታል።

እዚህ ላይ መልዕክተኞች ሲባል የተፈለገበት አላህ ሱብካነሁ ወተዓላ ህግን አውርዶላቸው ለሰዎች እንዲያደርሱ ያዘዛቸውን ግለሰቦች ነው።

የመጀመሪያው መልእክተኛ ኑሕ (ዐለይሂ-ሰላም) ሲሆኑ የመጨረሻው ደግሞ ሙሐመድ ሰላሏሁ ዓለይሂ ወሰላም (የአሏህ ሰላዎችና ሰላም በሳቸው ላይ ይስፈንና) ናቸው።

የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡

﴿ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ... ﴾

{እኛ ወደ ኑሕና ከረሱ በኋላ ወደ ነበሩት ነቢዮች እንዳወረድን ወደ አንተም አወረድን።} [አን-ኒሳእ: 163]

ሶሊክ ቡካሪይ ውስጥ በተዘገበ ምልጃን በተመለከተ ከአነስ ኢብኑ ማሊክ ረዲዋሊሁ ዓንሁ (አሏህ መልካም ስራቸውን ይውደድላቸውና) በተላለፈ ሐዲሥ ነቢዩ (ሰላላሁ ዐለይሂ ወሰለም) እንዲህ ብለዋል፡-

«ذُكِرَ أَنَّ النَّاسَ يَأْتُونَ إِلَى آدَمَ؛ لِيَشْفَعَ لَهُمْ، فَيَعْتَذِرُ إِلَيْهِمْ وَيَقُولُ: ائْتُوا نُوحًا أَوَّلَ رَسُولٍ بَعَثَهُ اللَّهُ» وذكر تمام الحديث.

«ሰዎች ሊያማልዳቸው ዘንድ ወደ አደም ይመጣሉ፤ እሱም እንዲህ ብሎ ዑዝሩን ይናገራል፡ "የመጀመሪያ መልዕክተኛ ወደሆነው ወደ ኑሕ ብትሄዱ ይሻላል።"» ቀጥሎም ሙሉውን ሐዲሥ ጠቀሱ

አላህ ስለ ነብዩ ሙሐመድ ሰላሏሁ ዓለይሂ ወሰለም (የአሏህ ሰለዋትና ሰላም በሰቸው ላይ ይስፈንና) እንዲህ ብሏል፡-

የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡

﴿ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ... ﴾

{ሙሐመድ ከወንዶቻችሁ የአንድም ሰው አባት አይደለም። ግን የአላህ መልክተኛና የነቢዮች መደምደሚያ ነው። አላህም በነገሩ ሁሉ ዐዋቂ ነው።} [አል-አሕዛብ: 40]

የላቀው አላህ መልእክተኛን ያልላከበት ወይም የቀድሞውን መልእክተኛ ሕግ እንዲያድስ ወሕይ አውርዶላት ነቢይ ያልላከበት ማህበረሰብ አልነበረም። የላቀው አላህ እንዲህ ብላል፡-

{وَلَقَدْ بَعَّعْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ...}

{በየሕዝቡም ሁሉ ውስጥ «አላህን ተገዙ፤ ጣዖትንም ራቁ» በማለት መልእክተኛን በእርግጥ ልከናል።}

[አን-ነሕል: 36]

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡

{...وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ}

{ማንኛደቱም ሕዝብ በውስጧ አስፈራሪ ያላለፈበት የለችም።} [ፋጢር: 24]

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡

{إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا...}

{እኛ ተውራትን በውስጥ መምሪያና ብርሃን ያለበት ስትኾን አወረድን። እነዚያ ትዕዛዝን የተቀበሉት ነቢያት በእነዚያ አይሁዳውያን በኾኑት ላይ በርሷ ይፈርዳሉ።}

[አል-ማኢዳህ: 44]

መልእክተኞች ፍጡራን ሰዎች ናቸው። የጌትነት ይሁን የመለኮትነት ባህሪ የላቸውም። የመልእክተኞች ሁሉ

አይነታና ከሁሉም ታላቅ ስለነበሩት ነብዩ ሙሐመድ የላቀው አላህ ሱብሃኑሁ ወተዓላ እንዲህ ይላል፡-

﴿قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتَ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَأَسْتَكْبَرْتُ مِنْ أَلْحَيْبِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٨﴾

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡ {«አላህ የሻውን በስተቀር ለእራሴ ጥቅምንም ጉዳትንም ማምጣት አልችልም። ፍቅንም (ምስጢር) የማውቅ በነበርኩ ኖሮ ከመልካም ነገር ባበዛሁና ክፉም ነገር ባልነካኝ ነበር። እኔ ለሚያምኑ ሕዝቦች አስፈራሪና አብሳሪ እንጂ ሌላ አይደለሁም።» በላቸው። } [አል-አዕራፍ፡ 188]

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ﴿١٩١﴾ قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿١٩٢﴾

{«እኔ ለእናንተ ጉዳትንም ቀጥታንም አልችልም» በላቸው። «እኔ ከአላህ (ቅጣት) አንድም አያድነኝም። ከእርሱም ሌላ መጠጊያን አላገኝም» በላቸው።}

[አል-ጁን፡ 21-22]

ሰው የሚገጥመው ሁሉ ይገጥማቸዋል መታመም፣ መሞት፣ ምግብና መጠጥም ያስፈልጋቸዋል። ነቢዩ ኢብራሂም (ዐለይሂ-ሰላም) ጌታውን ሲገልፅ እንዲህ ብሏል፡-

﴿وَالَّذِي هُوَ يُطْعَمُنِي وَيَسْقِينِي ﴿٧٩﴾ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِي ﴿٨٠﴾ وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ

{«ያም እርሱ የሚያበላኝና የሚያጠጣኝ ነው። በታመምኩም ጊዜ እርሱ ያሸረጅል። «ያም የሚገድለኝ ከዚያም ሕያው የሚያደርገኝ ነው።»} [አሽ-ሹዓራእ: 79-81]

ነቢዩም ሰለሷሁ ዓለይሂ ወሰለም (የአሷህ ሰለዋትና ሰላም በሳቸው ላይ ይስፈንና) እንዲህ ብለዋል፡

«إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ، أَنَسَىٰ كَمَا تَنْسَوْنَ، فَإِذَا نَسِيتُ فَذَكِّرُونِي.»

«እኔ እንደናንተው ሰው ስለሆንኩ እናንተ እንደምትረሱት ሁሉ እኔም ልረሳ እችላለሁና ስረሳ አስታውሱኝ።»

የላቀው አላህ እነርሱን በከፍተኛ ማዕረጎቻቸው ላይ ሁነው ሲገልፃቸው ነብዮቹን ለሱ ባላቸው ባርነት ነው የገለፃቸው። የላቀው አላህ ኑሕ ዓለይሂ ሰላምን ሲገልፃቸው እንዲህ ብሏል፡

{...إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا}

{እርሱ በብዙ አመስጋኝ ባርያ ነበርና።} [አል-ኢስራእ: 3] የላቀው አላህ ነቢዩ ሙሐመድን ሲገልፃቸው እንዲህ ብሏል፡

{تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَىٰ عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ﴿١٠﴾}

{ያ ፍርቃንን በባሪያው ላይ ለዓለማት አስፈራሪ ይኾን ዘንድ ያወረደው (አምላክ) ክብርና ጥራት ተገባው። }

[አል-ፍርቃን: 1]

የላቀው አላህ ኢብራሂምን፣ ኢስሐቅን እና የዕቁብን

ሰለሷሁ ዓለይሂም ወሰለም ሲገልፃቸው ደሞ እንዲህ ብሏል፡

﴿وَأَذْكُرُ عَبْدَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولَى الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ ﴿٤٥﴾ إِنَّا
أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ ﴿٤٦﴾ وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ ﴿٤٧﴾﴾

{ በሮቻችንንም ኢብራሂምን፣ ኢስሐቅንና ያዕቆብንም፡
የኅይወትና የማስተዋል ባለቤቶች የኾኑን አውሳላቸው። እኛ
ጥሩ በኾነች ጠባይ መረጥናቸው። (እርሷም)
የመጨረሻይቱን አገር ማስታወስ ናት። እነርሱም እኛ ዘንድ
ከመልካሞቹ ምርጫች ናቸው።} [ሷድ: 45-47]

ነቢዩሊህ ዲሳን ሲገልፃቸውም እንዲህ ብሏል፡

﴿إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٥١﴾﴾

{ እርሱ በርሱ ላይ የለገስንለት ለእስራኤላም ልጆች
ተዓምር ያደረግነው የኾነ ባሪያ እንጅ ሌላ አይደለም።}

[አዝ-ዙኸፍ: 59]

በመልዕክተኞች ማመን አራት ነገሮችን ያጠቃልላል።

አንደኛ፡- መልእክታቸው በእውነት ከአላህ ዘንድ የመጣ
መሆኑን ማመን፤ በአንዲት መልእክት የሚክድ ሰው
በሁላቸውም መልዕክት ክዷል። ልክ የላቀው አሊህ እንዲህ
እንዳለን፡

﴿كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦١﴾﴾

{የኑሕ ሕዝቦች መልክተኞችን አስተባባሉ።} [አሽ-
ሹዓራእ: 105] የተላከላቸው ኑሕ ብቻ ከመሆኑም ጋር እሱን

ማስተባበላቸውን መልዕክተኞችን ሁሉ እንደማስተባበል ተቆጠረ። በዚህም መሰረት ሙሐመድን (ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰላም) ያልተከተሉት ክርስቲያኖችም በተላከላቸው የመርዮም ልጅ ዒሳም ክደዋል፤ ዒሳንም አልተከተሉትም። በተለይም የነቢዩ ሙሐመድን መምጣት ዒሳም አበስሯቸው የነበረ ከመሆኑም ጋር፤ ይህውም ዒሳ ያበሰራቸው መልዕክተኛው ሙሐመድ በመጡ ጊዜ ከጥመት የሚያድናቸውና ወደ ቀጥተኛው መንገድ የሚመራቸው መልእክተኛ ሆኖ ስለሚላክላቸው ነው።

ሁለተኛ፡ እንደ ሙሐመድ፣ ኢብራሂም፣ ሙሳ፣ ዒሳ እና ኑሕ (ዐለይሂሙ -ሰላም) ያሉት ስሞቻቸው የተነገረንን በስሞቻቸው ለይተን ማመን ይጠበቅብናል። እነዚህ አምስቱ በቁርአን የቆራጥነት ባለቤት በሚል አሏሁ ሁለት ቦታዎች ላይ ለይቶ እንዲህ ብሎ የጠቀሰቸው መልእክተኞች ናቸው፡

﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ ۗ وَأَخَذْنَا مِنْهُم مِّيثَاقًا غَلِيظًا ﴿٧﴾﴾

{ከነቢዮችም የጠበቀ ኪዳናቸውን ከአንተም፣ ከኑሕም፣ ከኢብራሂምም፣ ከሙሳም ከመርዮም ልጅ ዒሳም በያዝን ጊዜ (አስታውስ)። ከእነርሱም የከበደን ቃል ኪዳን ያዝን።}

[አል-አሕዛብ፡ 7]

እንዲህም ብሏል፡

﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ

إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَىٰ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ ﴿١٣﴾

{ ለእናንተ ከሃይማኖት ያንን በእርሱ ኑሕን ያዘዘበትን ደነገገላችሁ። ያንንም ወዳንተ ያወረድነውን ያንንም በእርሱ ኢብራሂምን ሙሳንና ዒሳንንም ያዘዘነበትን ሃይማኖትን በትክክል አቋቁሙ በእርሱም አትለያዩ ማለትን (ደነገግን)። በአጋሪዎቹ ላይ ያ ወደርሱ የምትጠራቸው ነገር ከበዳቸው። አላህ የሚሻውን ሰው ወደእርሱ (እምነት) ይመርጣል። የሚመለስንም ሰው ወደርሱ ይመራል።} [አሽ-ሹራ: 13]

ስማቸው የማናውቃቸውን ደሞ ስለ እነርሱ በተነገረን ልክ እንዲሁ በጥቅሉ እናምናለን። ከፍ ያለው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَّن لَّمْ نَقْضُصْ عَلَيْكَ...}

{ከንተ በፊትም መልክተኞችን በእርግጥ ልከናል። ከእነርሱ ባንተ ላይ የተረክንልህ አልለ። ከእነርሱም ባንተ ላይ ያልተረክነው አልለ።} [ጋፊር: 78]

ሦስተኛ፡ በትክክል ከእነርሱ እንደመጣ የተረጋገጠን መረጃ አምኖ መቀበል።

አራተኛ፡- በተላከልን ሽሪዓ መስራት፤ ከመካከላቸው ወደ እኛ የተላከልን የመጨረሻው ነብይ የሙሐመድ ሰለሏሁ ዓላይሂ ወሰለም (የአሏህ ሰለዋትና ሰላም በሰጣቸው ላይ

ይስፈንና) ሸረዓ ነው። የተላኩትም ለመላው የሰው ልጆች ሁሉ ነው። የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۝﴾

{በጌታህም እምላላሁ በመካከላቸው በተከራከሩበት ፍርድ እስከሚያስፈርዱህ ከዚያም ከፈረድከው ነገር በነፍሶቻቸው ውስጥ ጭንቀትን እስከማያገኙና ፍጹም መታዘዝንም እስከሚታዘዙ ድረስ አያምኑም፤ (ምእመን አይኾኑም)።} [አን-ኒሳእ: 65]

በመልእክተኞች ማመን ትልልቅ ፋይዳዎችን ያስገኛል፡ ከነዚህም መካከል፡-

አንደኛ፡- ባሮቹ ወደ ቀጥተኛው መንገድ እንዲመሩና ጌታቸውን እንዴት እንደሚያመልኩ እንዲያሳዩ መልእክተኞችን መላኩ አላህ ለባሮቹ የሚያደርገውን እዝነት እና እንክብካቤ ያስረዳናል። የሰው ልጆች አእምሮ በራሱ ጊዜ ይህንን እውቀት ተመራምሮ ሊደርስበት አይችልም።

ሁለተኛ፡- ለዚህ ለዋለልን ታላቅ ፀጋ ልናመሰግነው እንደሚገባ እንረዳለን።

ሦስተኛ፡- መልእክተኞችን መውደድ፣ ማክበርና በሚገባቸው ልክ ማመስገን እንደሚገባ እንረዳለን። ምክንያቱም የአላህ መልእክተኞች በመሆናቸውና እርሱን በማምለክ፣ መልእክቱን የማድረስና ለባሮቹም ቅን ምክር

የመስጠት ሃላፊነትን ስለተወጡ ነው።

አፈንጋጮች የአላህ መልእክተኞች ሰው መሆን የለባቸውም ብለው መልእክተኞቻቸውን ክደዋል። አላህ ግን ይህን ቃላቸውን ጠቅሶ እንዲህ በሚል ውድቅ አድርጎታል፡-

﴿وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ﴿٤٤﴾ قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْسُحُونَ مَظْمِنِينَ لَنَزَلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ﴿٤٥﴾﴾

{ ሰዎችንም መሪ (ቁርአን) በመጣላቸው ጊዜ ከማመን «አላህ ሰውን መልክተኛ አድርጎ ላከን» ማለታቸው እንጂ ሌላ አልከለከላቸውም። «በምድር ላይ ረግተው የሚኾዱ መላእክት በነበሩ ኖሮ በእነሱ ላይ (ከጎሳቸው) የመልአክን መልክተኛ ባወረድን ነበር» በላቸው። }

[አል-ኢስራኦ: 94 - 95]

ስለዚህም የላቀው አላህ መልእክተኛውን የምድር ነዋሪዎች ወደሆኑት ሰዎች የሚልከው እንደራሳቸው ሰዎች መሆናቸውን በመናገር የነሱን ሙግት ውድቅ አደረገው። የምድር ነዋሪዎች መላኪኮች ቢሆኑ ኖሮ ነበር አላህም ለነዋሪዎቹ እንደነሱ እንዲሆን መላእክትን መልዕክተኛ አድርጎ ይልክላቸው የነበረው። መልዕክተኞቻቸውን የካዱ ሰዎች እንዲህ ማለታቸው በቁርአን ውስጥ እንዲሁ ተተርጎሟል፡-

﴿...إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتُونَا

بِسُلْطَنِ مُيِّينٍ ﴿١٠﴾ قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ
 مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۗ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ...}

{(ሕዝቦቹም) «እናንተ ብጤያችን ሰው እንጂ አይደላችሁም አባቶቻችን ይገዙት ከነበሩት ልትከለክሉን ትሻላችሁ። ግልጽንም አስረጅ (ካመጣችሁት ሌላ) አምጡልን» አሉ። መልክተኞቻቸው ለእነርሱ አሉ «እኛ ብጤያችሁ ሰው እንጂ ሌላ አይደለንም ግን አላህ ከባድቱ በሚሻው ሰው ላይ ይለግሳል። ለእኛም በአላህ ፈቃድ እንጂ ማስረጃን ልናመጣላችሁ አይገባንም። በአላህም ላይ ምእምናኖች ይጠጉ።} [ኢብራሂም: 10-11]

በመጨረሻው ቀን ማመን

የመጨረሻው ቀን: የመጨረሻው ቀን ሰዎች ለሂሳብና ለምንዳ የሚቀሰቀሱበት የፍርድ ቀን ነው።

እንደዚህ ተብሎ የተሰየመውም ከዛ በኋላ ምንም ቀን ስለማይኖር ነው። የጀነት ሰዎች ዘላለማቸውን በስፍራቸው ይሰፍራሉ፤ የእሳት ጓዶችም ዘላለማቸውን እንዲሁ በጀህነም ይሰፍራሉ።

በመጨረሻው ቀን ማመን ሶስት ነገሮችን ያጠቃልላል።

አንደኛ:- ለሁለተኛ ጊዜ ጥሩንባው ሲነፋ ሙታን እንደገና ወደ ሕይወት እንደሚመለሱ በትንሣኤ ማመን ነው። ከዚያም ሰዎች ራቁታቸውን፣ ባዶ እግራቸውን እና ያልተገረዙ ሆነው በዓለማት ጌታ ፊት ይነሣሉ። የላቀው አሏህ

እንዲህ ብሏል፡-

{...كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدَّا عَلَيْهَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ}

{የመጀመሪያን ፍጥረት እንደ ጀመርን እንመልሰዋለን። (መፈጸሙ) በእኛ ላይ የኾነን ቀጠሮ ቀጠርን። እኛ (የቀጠርነውን) ሠሪዎች ነን።} [አል-አንቢያ፡ 104]

ከሞት መነሳት ቁርአንም ሐዲሥም ያመለከተው መላው ሙስሊም ዘንድም ወጥ ስምምነት ያለበት እውነት ነው።

የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡

{ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ ﴿١٦﴾}

{ከዚያም እናንተ ከዚህ በኋላ በእርግጥ ሚቶች ናችሁ። ከዚያም እናንተ በትንሣኤ ቀን ትቀሰቀሳላችሁ።}

[አል-ሙአሚኑን፡ 15-16]

ነብዩም (ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም) እንዲህ ብለዋል፡-

«يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حُفَاءَ عَرَاءَ غُرُلًا».

“ሰዎች በቂያማ ቀን በባዶ እግራቸው፣ ራቁታቸውንና ሳይገረዙ ይነሳሉ.” [ቡኸሪይና ሙስሊም ዘግበውታል]

ሙስሊሞች በሙሉ የመጨረሻው ቀን እውነት መሆኑን አምነውበታል (ተስማምተውበታል)። ሎጂክም የሚያስፈርደው እውነታ ነው። የላቀው አላህ መልእክተኞቹን የላከበት ለሆነው መመርያው ሰዎቹ በሰጡት ምላሽ መሰረት ምንዳቸውን ሊመነዳቸው ዘንድ ይህንን ቀን ቀጠሮ ማድረግ

ሎጂካል ነው። የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٥﴾﴾

{«የፈጠርናችሁ ለከንቱ መኾኑን እናንተም ወደኛ የማትመለሱ መኾናችሁን አሰባችሁን?» (ለከንቱ የፈጠርናችሁ መሰላችሁን?)} [አል-ሙእሚኑን: 115] ለነቢዩም ሰላሏሁ ዓለይሂ ወሰለም (የአሏህ ሰላዎትና ሰላም በሰላችሁ ላይ ይስፈንና) እንዲህ ብሏቸዋል:

﴿إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ...﴾

{ያ ቁርአንን የተከፋፈለ ኾኖ ባንተ ላይ ያወረደው (አምላክ) ወደ መመለሻ (ወደመካ) በእርግጥ መላሽህ ነው።} [አል-ቀሶስ: 85]

ሁለተኛ: በሂሳብ እና በምንዳ ማመን ይጠበቅብናል፤ ሁሉም ሰው ለሰራው ስራ ተጠያቂ ይሆናል፤ ይመነዳበታልም። ይህም ቁርአን እና ሐዲሶ የሚያመለክቱትና እንዲሁም በሙስሊሞች ወጥ ስምምነትም ጭምር የፀና ነው።

የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል:

﴿إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَتُهُمْ ﴿٥٥﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ﴿٥٦﴾﴾

{መመለሻቸው ወደእኛ ብቻ ነው። ከዚያም ምርመራቸው በእኛ ላይ ብቻ ነው።} [አል-ጋሺያህ: 25 - 26]

የላቀው አሏህ እንዲህም ብሏል:

﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ (١٣٦)

{በመልካም ሥራ የመጣ ሰው ለእርሱ ዐሥር ብጤዎችዎ አሉት። በክፉ ሥራም የመጣ ሰው ብጤዎን እንጅ አይመነዳም። እነርሱም አይበደሉም። } [አል-አንዓም: 160]

የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡

﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَىٰ بِنَا حَٰسِبِينَ﴾ (٥٧)

{በትንሣኤም ቀን ትክክለኛ ሚዛኖችን እናቆማለን። ማንኛደቱም ነፍስ ምንምም አትበደልም። (ሥራው) የሰናፍጭ ቅንጣት ያክል ቢኾንም እርሷን እናመጣታለን። ተቆጣጣሪዎችም በኛ በቃ።} [አል-አንቢያ: 47]

ከኢብኑ ዑመር (ረዳዮሏሁ ዐንሁማ) - አላህ መልካም ሥራቸውን ይውደድላቸውና - እንደተላለፈው ነቢዩ ሰላሏሁ ዓለይሂ ወሰለም (የአሏህ ሰለዎትና ሰላም በሰቸው ላይ ይስፈንና) እንዲህ ብለዋል፡

«إِنَّ اللَّهَ يُدْنِي الْمُؤْمِنَ، فَيَضَعُ عَلَيْهِ كَتْفَهُ - أَي سَثْرَهُ - وَيَسْتَرْهُ: فَيَقُولُ: أَتَعْرِفُ دَنْبَ كَذَا؟ أَتَعْرِفُ دَنْبَ كَذَا؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ أَي رَبِّ، حَتَّىٰ إِذَا قَرَّرَهُ بِدُنُوبِهِ، وَرَأَىٰ فِي نَفْسِهِ أَنَّهُ هَلَكَ قَالَ: سَتَرْتُهَا عَلَيْكَ فِي الدُّنْيَا وَأَنَا أَعْفِرُهَا لَكَ الْيَوْمَ، فَيُعْطَىٰ كِتَابَ حَسَنَاتِهِ، وَأَمَّا الْكُفَّارُ وَالْمُنَافِقُونَ فَيَتَادَىٰ بِهِمْ عَلَىٰ رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ: هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَّبُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ، أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ».

«አማኝ የትንሳኤ ቀን ወደ ጌታው ይቀርባል። አላህም በመሸፈኛ ይከልለውና ወንጀሎቹን እያሳዩ "ይህንን ወንጀልህን አወቅከውን?" "ይህኛውን ወንጀልህንስ አወቅከውን?" ይለዋል። እርሱም "ጌታዬ አውቄዋለሁ።" እያለ እያመነ አለቀልኝ የሚል ስጋት ውስጥ እስኪገባ ወንጀሎቹን ያሳዩዋል። አላህም "እኔ በዱንያ ውስጥ ሳለህ እንደሸገግኩልህ ሁሉ ዛሬም ደግሞ ላንተ እምርሃለሁ።" ይለዋል። የመልካም ስራ መጽሐፍም ይሰጠዋል። ከሀዲዎችና ሙናፊቆች ግን በፍጡራን መካከል ይጠሩና "እነዚህ በአላህ ላይ ያስተባበሉ ናቸው የአላህ እርግማን በግፈኞች ላይ ይሁን! ይባላሉ።» ቡኸሪይና ሙስሊም ዘግበውታል

ነብዩ (ሰላላሁ ዐለይሂ ወሰለም) እንዲህ ብለዋል:-

«أَنَّ مَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَعَمِلَهَا؛ كَتَبَهَا اللَّهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِ مِائَةٍ ضِعْفٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ، وَأَنَّ مَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَعَمِلَهَا؛ كَتَبَهَا اللَّهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً».

"አንድ ሰው መልካምን ቢያስብና ቢሰራው አላህ ያችን ስራውን በአስር እስከ ሰባት መቶ እጥፍ ድረስ በመልካም ስራዎች አባዝቶ ይጽፍለታል። መጥፎ ስራ ቢያስብና ቢሰራው ደግሞ አላህ እንደአንድ መጥፎ ስራ ብቻ አድርጎ ይጽፍለታል።"

ሁሉም ሙስሊሞች ሂሳብና ምንዳ እንዳለ የጋራ ስምምነት አላቸው። አላህ መፅሃፎችን አውርዷል፣ መልእክተኞችን ልኳል፣ ባሪያዎቹ ደሞ መልእክተኞች ያመጡላቸውን መመርያ እንዲቀበሉ እና እንዲተገብሩ

ግዴታ ያደረገ እንደመሆኑ፤ አፈንጋጮችንም መፋለም ግድ እንደሆነ፣ ደማቸውም፣ ዝርያቸውም፣ ሴቶቻቸውም ገንዘባቸውም ሐላል እንደሚሆን ይፋ ከማድረጉ አኳያ መመርያውን የተገበረውና ያፈነገጠው እኩል አይሆንምና የሂሳብና የምንዳ ቀን መኖሩ ሎጂካል ነው። ሒሳብና ምንዳ ባይኖር ኖሮ ይህ ሁሉ መመርያ ከንቱ ላግጣ ይሆን ነበር፤ ጥበበኛው ጌታችን ደሞ ከዚህ የጠራ ነው። አላህ ሱብሐነሁ ወተዓላ ይህንን አስመልክቶ እንዲህ ብሏል፡-

{فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦﴾ فَلَنَقْضَنَّ عَلَيْهِمْ بِعِلْمٍ
وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ ﴿٧﴾}

{እነዚያንም ወደነሱ የተላከባቸውን (ሕዝቦች) መልክተኞቹንም በእርግጥ እንጠይቃለን። በእነርሱም ላይ (የነበሩበትን ሁሉ) ከዕውቀት ጋር በእርግጥ እንተርክላቸዋለን። የራቅንም አልነበርንም።}

[አል-አዕራፍ: 6-7]

ሦስተኛ፡- በጀነት እና በጀህነም እነሱም የፍጡር ዘላለማዊ መኖሪያ መሆናቸውን ማመን ይጠበቅብናል።

ጀነት አላህ እንዲያምኑ ባዘዘቸው ነገር ላመኑ፣ አላህን ለታዘዙ እና በቅንነት ላመለኩ፣ መልእክተኛውን ለታዘዙ እና ለተከተሉ ደጋግ ምእመናኑ ያዘጋጃት የድሎት መኖርያ ናት። በውስጧም

«مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ، وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ، وَلَا حَظَرَ عَلَى قَلْبٍ بَشَرٍ».

“ዐይን ያለዎት፣ ጆሮ ያልሰማው፣ የሰው አእምሮ ያላሰበውን” የደስታ ዓይነቶችን ሁሉ ይዛለች። የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ﴿٧٧﴾ جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّتٌ عَدْنٍ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَٰلِكَ لِمَنِ حَشِيَ رَبُّهُ ﴿٧٨﴾﴾

{እነዚያ ያመኑትና መልካሞችንም የሠሩት፣ እነዚያ እነርሱ ከፍጥረት ሁሉ በላይና ናቸው። በጌታቸው ዘንድ ምንዳቸው ከሥራቸው ወንዞች የሚፈሱባቸው የመኖሪያ ገነባች ነው። በውስጣቸው ዘላለም ዘውታሪዎች ሲኾኑ (ይገቡባቸዋል)። አላህ ከእነርሱ ወደደ። ከእርሱም ወደዱ። ይህ ጌታውን ለፈራ ሰው ነው።} [አል-በይናህ: 7-8]

የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡

﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٧٩﴾﴾

{ ይሠሩትም በነበሩት ለመመንዳት ከዓይኖች መርጊያ ለእነርሱ የተደበቀላቸውን (ጸጋ) ማንኛይቱም ነፍስ አታውቅም } [አስ-ሰጅዳህ: 17]

ጀሀንም ደግሞ አላህ በእርሱ ለካዱ እና መልእክተኞቹንም ለመፀ ወሰን አላፈ ለሆኑ ከሓዲዎች ያዘጋጃት የስቃይ መኖርያ ናት። በአዕምሮ ሊታሰብ የማይችልን የቅጣት እና የስቃይ አይነትን ሁሉ ይዛለች።

የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡

{وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿١٣١﴾}

{ያቸንም ለከፋዲዎች የተደገሰችውን እሳት ተጠንቀቁ።}
[አሊ-ዒምራን: 131]

የላቀው አረሃ እንዲህ ብሏል፡

{وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ
نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَعِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ
الْشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا ﴿١٣١﴾}

{«እውነቱም ከጌታችሁ ነው። የሻም ሰው ይመን፤ የሻም ሰው ይከድ» በላቸው። እኛ ለበደለኞች አጥሯ በእነሱ የከበበ የኾነችውን እሳት አዘጋጅተናል። (ከጥም) እርዳታንም ቢፈልጉ እንደ ዘይት ዝቃጭ ባለ ፊቶችን በሚጠብስ ውሃ ይረዳሉ። መጠጡ ከፋ! መደገፊያይቱም ምንኛ አስከፋች! }
[አል-ከህፍ: 29]

የላቀው አረሃ እንዲህ ብሏል፡

{إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ﴿١٣١﴾ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا
وَلَا نَصِيرًا ﴿١٣٢﴾ يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَّا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا
الرَّسُولَ ﴿١٣٣﴾}

{ አላህ ከፋዲዎችን በእርግጥ ረግሟቸዋል። ለእነርሱም የተጋጋመችን እሳት አዘጋጅቷል። በእርሷ ውስጥ ዘለዓለም ዘውታሪዎች ሲኾኑ፤ ወዳጅም ረዳትም አያገኙም። ፊቶቻቸው በእሳት ውስጥ በሚገለበጡ ቀን «የ

ምኞታችን! አለህን በተገዛን መልክተኛውንም በታዘዝን ኖሮ» እያሉ ይጸጸታሉ።} [አል-አሕዛብ 64 - 66]

በመጨረሻው ቀን ማመን የሚያስገኛቸው በርከት ያሉ ፋዴዳዎች አሉት፡ ከነዚህ መካከልም፡

አንደኛ፡- የዚያን ቀን ምንዳ ፍለጋ በጎ ነገር የመስራት መነሳሳትና ጉጉትን ይፈጥራል።

ሁለተኛ፡- የዚያን ቀን ቅጣትና ስቃይን በመፍራትና በመስጋት ኃጢአት ከመሥራትና ኃጢአትን ከመውደድ መታቀብን ያላብሳል።

ሦስተኛ፡- በመጨረሻው ዓለም ደስታን እና መልካም ምንዳን የማግኘት ተስፋ በዚህ አለም ራሱ አንዳንድ ዓለማዊ ውድቀቶች ሲከሰቱ ማጽናኛ ይሆናል።

ከሓዲዎች ከሞት በኋላ ያለውን ትንሣኤ የማይሆን ነገር ነው በሚል ሙግት ይከዱታል።

ይህ ሙግታቸው ግን ሽሪዓም፣ ህዋሳዊ ግንዛቤም ይሁን አዕምሮ ውድቅ የሚያደርገው ጉዳይ ነው።

እንደሽሪዓ የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏልና ነው፡

{رَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ
وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٥٧﴾

{ እነዚያ የካዱትን በፍጹም የማይቀሰቀሱ መኾናቸውን አሰቡ። «አይደለም በጌታዬ እምላለሁ። በእርግጥ ትቀሰቀሳላችሁ። ከዚያም በሠራችሁት ሁሉ ትነገራላችሁ።

ይህም በአላህ ላይ ቀላል ነው።» በላቸው።} [አት-ተጋቡን፡ 7]
ይህ ጉዳይ ሁሉም መለኮታዊ መፃህፍት ሙሉ ለሙሉ የተስማሙበት ነገር ነው።

ህዋሳዊ ማስረጃው፡- አላህ ከባሮቹ የተወሰኑትን ሙታንን ወደ ሕይወት ሲመለሱ እንዲያዩ አድርጓል። ለዚህም በሱረቱል በቀራህ ውስጥ ብቻ አምስት ምሳሌዎች አሉ።

የመጀመርያው ምሳሌ፡- የሙሳ ህዝቦች እንዲህ ባሉት ጊዜ፡

{...لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً...}

{«ሙሳ ሆይ! አላህን በግልጽ እስከምናይ ድረስ ላንተ በፍጹም አናምንልህም»} [አልበቀራህ፡ 55] አላህም ገደላቸውና ከዚያም መልሶ ሕያው አደረጋቸው። በዚህ ጉዳይ አላህ የእስራኤል ልጆችን እንዲህ ሲል ያናግራቸዋል፡-

{وَاذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٥٥﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاكُم مِّن بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٦﴾}

{«ሙሳ ሆይ! አላህን በግልጽ እስከምናይ ድረስ ላንተ በፍጹም አናምንልህም» ባላችሁም ጊዜ (አስታውሱ)። እናንተም እየተመለከታችሁ መብረቅ ያዘቻችሁ። ከዚያም ታመሰግኑ ዘንድ ከሞታችሁ በኋላ አስነሳናችሁ።} [አል-በቀራህ፡ 55-56]

ሁለተኛ፡ የእስራኤል ልጆች የተከራከሩበት ሚቸን የሚገልፀው ታሪክ ላይ ነው። የላቀው አላህ ላም

እንዲያርዱና በላሚቱ ከፊል አካልም ሚችን እንዲመቱትና ሚችም ተነስቶ ማን እንደገደለው እንደሚነግራቸው አዘዛቸው። ይህንንም በተመለከት የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَّارَأْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٧٦﴾ فَقُلْنَا أَضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٧﴾﴾

{ ነፍስንም በገደላችሁና በርሷም (ገዳይ) በተከራከራችሁ ጊዜ (አስታውሱ)። አላህም ትደብቁት የነበራችሁትን ሁሉ ገላጭ ነው። «(በድኑን) በከፊሏም ምቱት» አልን፤ እንደዚህ አላህ ሙታንን ያስነሳል፤ ታውቁም ዘንድ ታምራቶችን ያሳያችኋል።} [አል-በቀራህ: 72-73]

ሦስተኛ:- ሞትን ፍራቻ በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ ሆነው ቤታቸውን ትተው የሸሹ ሰዎች ታሪክ ላይ ነው። የላቀው አላህም እንዲሞቱ ካደረጋቸው በኋላ እንደገና ሕያው አደረጋቸው። ይህንንም በተመለከት አላህ እንዲህ ብሏል:-

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٢٤٣﴾﴾

{ ወደ እነዚያ እነርሱ ብዙ ሺሕ ኾነው ሞትን ለመፍራት ከሀገሮቻቸው ወደ ወጡት ሰዎች ዕውቀትህ አልደረሰምን? አላህም ለእነርሱ «ሙቱ» አላቸው፤ (ሞቱም)። ከዚያም ሕያው አደረጋቸው። አላህም በሰዎች ላይ ባላቸሮታ ነው፤ ግን አብዛኛዎቹ ሰዎች አያመሰግኑም።} [አልበቀራህ: 243]

አራተኛው ምሳሌ፡- በሞተ መንደር እያለፈ የነበረውንና አላህ መንደሪቱን ህያው አያደርጋትም ብሎ ስላሰበው ግለሰብ ታሪኩ የተወሰነበት አጋጣሚ ላይ ነው። የላቀው አላህም ሰውየውን ራሱ መቶ አመት እንዲሞት አደረገውና ከዚያም አስነሳው። ይህንንም በተመለከተ የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَىٰ قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّىٰ يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةً عَامًا ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَل لَّبِثْتَ مِائَةً عَامًا فَأَنْظِرْ إِلَىٰ طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَسْتَنَّهٗ وَأَنْظِرْ إِلَىٰ حِمَارِكَ وَلِتَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَأَنْظِرْ إِلَىٰ الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِرُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٥٨﴾﴾

{ወይም ያንን በከተማ ላይ እርሷ በጣራዎች ላይ የወደቀች ስትኾን ያለፈውን ሰው ብጤ (አላህምን)፡- «ይህችን (ከተማ) ከሞተች በኋላ አላህ እንዴት ሕያው ያደርጋታል» አለ። አላህም ገደለው መቶ ዓመትን (አቆየውም)። ከዚያም አስነሳው፡- «ምን ያህል ቆየህ» አለው። «አንድ ቀን ወይም የቀንን ከፊል ቆየሁ» አለ። «አይደለም መቶን ዓመት ቆየህ። ወደ ምግብህና ወደ መጠጥህም ያልተለወጠ ሲኾን ተመልከት። ወደ አህያህም ተመልከት። ለሰዎችም አስረጅ እናደርግህ ዘንድ (ይህንን ሰራን)። ወደ አፅሞቹም እንዴት እንደምናስነሳት ከዚያም ሥጋን እንደምናለብሳት ተመልከት» አለው። ለርሱም (በማየት) በተገለጸለት ጊዜ፡- «አላህ በነገሩ ሁሉ ላይ ቻይ

መኾኑን ዐውቃለሁ» አለ።} [አልበቀራህ፡ 259]

አምስተኛ፡ ነቢዩ ኢብራሂም አሏህ እንዴት ህያው እንደሚያደርግ ያሳያቸው ዘንድ አሏህን የጠየቁበት ታሪክ ላይ ነው። የላቀው አሏህም አራት ወፎችን እንዲያርዱና ከዚያም በታትነው በዙሪያቸው ባሉ ተራራዎች ላይ እንዲያስቀምጧቸው ከዚያም እንዲጠሯቸው አዘዛቸው። ያኔ እያንዳንዱ የሰውነታቸው ቁርጥራጭ ኢብራሂም ወዳሉበት እየመጡ በመሰባሰብ ተገጣጠሙ። ይህንንም አስመልክቶ የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ قَالَ أُولَٰئِكَ لَمَّا تُوْمِنُ ۗ قَالَ بَلَىٰ وَوَلَكِنَّ لِيُظْمِنَ قَلْبِي ۗ قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْنِكَ ۖ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا ۚ وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦٠﴾

{ኢብራሂምም «ጌታዬ ሆይ! ሙታንን እንዴት ሕያው እንደምታደርግ አሳዎኝ» ባለ ጊዜ (አስታውስ።) አላህ ፡- «አላመንክምን» አለው። «አይደለም (አምኛለሁ)፤ ግን ልቤ እንዲረጋ» ነው አለ። (አላህም)፡- «ከበራሪዎች (ከወፎች) አራትን ያዝ። ወደ አንተም ሰብስባቸው። (ቆራርጣቸውም)፤ ከዚያም በየኮረብታው ሁሉ ላይ ከነርሱ ቁራጭን አድርግ። ከዚያም ጥራቸው፤ ፈጥነው ይመጡሃልና። አላህም አሸናፊ ጥበበኛ መኾኑን ዕውቅ» አለው።} [አልበቀራህ፡ 260]

እነዚህ ሙታን መልሰው በሕይወት እንደሚነሱ ለትንሳኤ በቂ ተጨባጭና እውነተኛ ማሳያ ምሳሌዎች ናቸው። ከዚህ ቀደም ዒሳ ዓለይሂ ሰላም በአሏህ ፍቃድ ሙታንን ወደ

ሕይወት የመመለስና ከመቃብራቸው የማውጣትን ተአምር እንደተሰጣቸውም ጠቅሰናል።

አዕምሯዊ ማስረጃውም በሁለት አቅጣጫ ማየት ይቻላል።

አንደኛ፡- አላህ የሰማይና የምድር እንዲሁም በውስጣቸው ያለውን ሁሉ መጀመርያውኑ የፈጠረ ነው። መጀመሪያውኑ የፈጠራቸው ሆኖ ሳለ ዳግም በትንሳኤ መመለሱ የሚያቅተው አይሆንም። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ...}

{እርሱም ያ መፍጠርን የሚጀምር ከዚያም የሚመልሰው ነው። እርሱም (መመለሱ) በእርሱ ላይ በጣም ገር ነው።} [ሩም፡ 27]

የላቀው አላህ እንዲህም ብሏል፡

{...كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدَّا عَلَيْهَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ}

{የመጀመሪያን ፍጥረት እንደ ጀመርን እንመልሰዋለን። (መፈጸሙ) በእኛ ላይ የኾነን ቀጠሮ ቀጠርን። እኛ (የቀጠርነውን) ሠሪዎች ነን። } [አል-አንቢያ፡ 104] የተበታተኑ አጥንቶች ወደ ህይወት መመለሳቸውን ለሚክድ ሰው ነቢዩ ምላሽ እንዲሰጡት ሲያዘቸው አላህ እንዲህ ብሏል፡

{قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿٧٥﴾}

የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል: {«ያ በመጀመሪያ ጊዜ (ከኢምንት) ያስገኛት ሕያው ያደርጋታል። እርሱም በፍጡሩ ሁሉ (ኹኔታ) ዐዋቂ ነው» በለው።} [ያሲን 79]

ሁለተኛ: የምድር ክፍሎች ሞተው አረንጓዴ ለም ዛፍ የሌለው ደረቃማ የሚሆኑበት አጋጣሚ አለ። ከዚያም አሏህ ዝናብ ያዘንብና ምድርም መርበትበትን ካስተናገደች በኋላ ድጋሚ አረንጓዴ እና ሕያው ትሆናለች፤ ሁሉንም የሚያማምሩ አዝርጸቶችንም ታበቅላለች። ከሞተችበት ህያው ያደረጋት አሏህ ሙታንን እንደሚያስነሳ ምንም ጥርጥር የለውም። የላቀው አላህ እንዲህ ይላል:-

{وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَرَى الْأَرْضَ خَلْشَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ
إِنَّ الَّتِي أَحْيَاهَا لُمُجِي الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٣﴾}

{አንተ ምድርን ደረቅ ኾና ማየትህም ከምልክቶቹ ነው። በእርሷም ላይ ውሃን ባወረድን ጊዜ (በቡቃያዎችዋ) ትላወሳለች። ትነፋለችም። ያ ሕያው ያደረጋት ጌታ በእርግጥ ሙታንን ሕያው አድራጊ ነው። እነርሱ በነገሩ ሁሉ ላይ ቻይ ነውና።} [ፋሲላት: 39]

የላቀው አሏህ እንዲህም ብሏል:

{وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبْرَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ ۝ وَالنَّخْلَ
بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ ۝ رَرَقًا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلَدَةً مَيِّتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ ۝}

{ ከሰማይም ብሩክን ውሃ አወረድን። በእርሱም አትክልቶችንና የሚታጨድን (አዝመራ) ፍሬ አበቀልን።

ዘምባባንም ረዥሚም ለእርሷ የተደራረበ እንቡጥ ያላት ስትኾን (አበቀልን)። ለባሮቹ ሲሳይ ትኾን ዘንድ (አዘጋጀናት)። በእርሱም የሞተችን አገር ሕያው አደረግንበት። (ከመቃብር) መውጣትም እንደዚሁ ነው።} [ቃፍ 9-11]

ከሞት በኋላ በሚሆነው ነገር ሁሉ ማመን በመጨረሻው ቀን ማመን ውስጥ የሚካተት ነው፡-

ሀ - የመቃብር ፈተና፡- የሞተው ሰው ከተቀበረ በኋላ ስለ ጌታው፣ ስለ ሃይማኖቱ እና ስለ ነቢዩ የሚጠየቅበት ጊዜ ነው። አላህ ምእመናንን በጽኑ ቃል ያጸናቸውና የሙእሚን ምላሹ፡- ጌታዬ አላህ ነው። ሀይማኖቴም እስላም ነው፤ ነብዬም ሙሐመድ ሰለሷሁ ዓለይሂ ወሰላም (የአሷሁ ሰለዋትና ሰላም በሳቸው ላይ ይስፈንና) ናቸው።

በዳዮችንም አላህ ያሳስታቸዋል። የከተዲው ምላሽ፡- "አህ! አህ! እኔ አላውቅም።" ይላል። የተጠራጣሪ ወይም የሙናፊቅ ምላሽ ደግሞ፡- "አላውቅም! ሰዎች ሲሉ ሰምቼ እኔም እንዲሁ አልኩ።" የሚል ይሆናል።

ለ- በመቃብር ውስጥ ያለ ቅጣትና ፀጋ፡- በዳዮች፣ ከተዲዎችና መናፍቃን በመቃብር ውስጥ ይቀጣሉ። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿...وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوٓآ أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنفُسَكُمُ ۗ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ ٱللَّهِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى ٱللَّهِ غَيْرَ ٱلْحَقِّ وَكُنتُمْ

عَنْ أَبِيهِ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿

{በደላኞችንም በሞት መከራዎች ውስጥ በኾኑ ጊዜ መላእክት እጆቻቸውን ዘርጊዎች ኾነው «(ለቅጥጥብ) ነፍሶቻችሁን አውጡ፤ በአላህ ላይ እውነት ያልኾነን ነገር ትናገሩ በነበራችሁትና ከአንቀጾቹም ትኮሩ በነበራችሁት ምክንያት ዛሬ የውርደትን ቅጣት ትመነዳላችሁ» (የሚሏቸው ሲኾኑ) ብታይ ኖሮ (አስደናቂን ነገር ባየህ ነበር)።} [አል-አንዓም: 93]

የላቀው አሏህ የፈርዓውን ተከታዮችን በተመለከተም እንዲህ ብሏል፡

﴿الَّذِينَ يُعْرِضُونَ عَلَيْهَا غُذُورًا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ﴿٦٦﴾

{እሳት በጧትና በማታ በእርሷ ላይ ይቀርባሉ። ሰዓቲቱም በምትኾንበት ቀን «የፈርዖንን ቤተሰቦች ብርቱን ቅጣት (ገሀነምን) አግቡዎቸው» (ይባላል)።} [ጋፈር: 46]

ሙስሊም ከዘይድ ኢብኑ ሣቢት ረዲየሏሁ ዓንሁ በዘገቡት ሐዲሥ ነቢዩ (ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም) እንዲህ ብለዋል፡- «አትቀባበሩም ብዬ ባልሰጋ ኖሮ እኔ የምስማውን የቀብር ቅጣት እንዲያሰማችሁ አላህን እለምነው ነበር።" ከዚያም ወደእኛ ዘር አሉና፡- "ከእሳት ቅጣት በአላህ ተጠበቁ!" አሉ፤ በቦታው የነበርንም "ከእሳት ቅጣት በአላህ እንጠበቃለን" አልን። ከዚያም "ከቀብር ቅጣት በአላህ

ተጠባቂ!" አሉ። "እኛ ከቀብር ቅጣት በአላህ እንጠበቃለን" አልን። ከዚያም፡- "ከድብቁም ከጉልሁም ፈተና በአላህ ተጠባቂ!" አሉ፤ "ከድብቁም ከጉልሁም ፈተና በአላህ እንጠበቃለን" አልን፤ "ከመሲሑ ደጃል ፈተና በአላህ ተጠባቂ!" አሉን፤ "ከመሲሑ ደጃል ፈተና በአላህ እንጠበቃለን" አልን።»

በመቃብር ውስጥ ያለው ፀጋ ግን ለእውነተኛ ምእመናን ነው። የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾﴾

{ እነዚያ «ጌታችን አላህ ነው» ያሉ ከዚያም ቀጥ ያሉ «አትፍሩ፤ አትዘኑም፤ በዚያችም ተስፋ ቃል ትደረግላችሁ በነበራችሁት ገነት ተበሰሩ» በማለት በነሱ ላይ መላእክት ይወርዳሉ።»} [ፉሲላት፡ 30]

የላቀው አሏህ እንዲህም ብሏል፡

﴿فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ ﴿٣٧﴾ وَأَنْتُمْ حِينِيذٍ تَنْظُرُونَ ﴿٣٨﴾ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٩﴾ فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ ﴿٤٠﴾ تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤١﴾ فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٢﴾ فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتْ نَعِيمٍ ﴿٤٣﴾﴾

{(ነፍስ) ጉረሮንም በደረሰች ጊዜ። እናንተ ያን ጊዜ የምታዩ ስትኾኑ። እኛም ግን አታዩም እንጅ ከእናንተ ይልቅ ወደእርሱ የቀረብን ስንኾን። የማትዳኙም ከኾናችሁ። እውነተኞች እንደ ኾናችሁ (ነፍሲቱን ወደ አካሉ) ለምን

አትመልሷትም። (ሚቹ) ከባለሚሎቹ ቢኾንማ። (ለእርሱ) ፅረፍት፣ መልካም ሲሳይም፣ የመጠቀሚያ ገነትም አልለው።} [አል-ዋቂዓህ፡ 83-89]

ከበራእ ኢብኑ ዓዚብ ረዲዮሊሁ ዓንሁ (አሊህ መልካም ስራቸውን ይውደድላቸውና) በተላለፈ ሐዲሥ ነቢዩ (ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም) ሙእሚን በቀብር ውስጥ የሚገጥመውን የሁለቱን መላእክት ጥያቄዎች ከመለሰ በኋላ እንዲህ ስላለው ሁኔታ እንዲህ ብለዋል፡- «ከሰማይ እንዲህ የሚል ተጣሪ ይጣራል፡- "ባሪያዬ እውነት ተናግሯል፤ የጀነት ጉዝጓዝ አድርጉለት፤ ከጀነት ልብስም አልብሱት፤ የጀነትንም ደጃፍ ክፍት አድርጉለት።" የጀነት ነፋስ ይነፍስለታል፤ መአዘዋም እየመጣ ያውደዋል። መቃብሩም እስከአይኑ ርቀት ድረስ ክፍት ይደረግለታል።» [አሕመድ እና አቡ ዳውድ ዘግበውታል]

አንዳንድ አፈንጋጮች በመቃብር ውስጥ ባለ ቅጣት እና ፀጋ ክደዋል፤ ቀብርን ከፍተን ሚቹን ብናየው እሱን ከተውንበት ሁኔታ ምንም ሳይቀየር መስፋትም ይሁን መጥበብ ሳይኖር ነው፤ ይህ ደሞ ከተጨባጩ እውነታ ጋር የሚጣረስ ነው አሉ።

ይህ ሙግታቸው ግን በሽሪዓዊም፣ በህዋሳዊም ይሁን በአዕምሯዊ ማስረጃ ውድቅ ነው።

ከሽሪዓዊ ማስረጃው፡- የቀብር ውስጥ ቅጣት እና ፀጋ እውነተኝነትን የሚያረጋግጡ ጥቅሶችን አስቀድመን

ጠቅሰናል።

ቡኸሪይ እንደዘገቡት ኢብኑ ዓባስ (ረዲዋሊሁ ዐንሁማ) - አላህ መልካም ሥራቸውን ይውደድላቸውና - እንዲህ ብለዋል "ነቢዩ (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) በሆነ አጥር እያለፉ ቀብር ውስጥ ያሉ የሁለት ሰዎች የስቃይ ድምፅ ሰሙ።" የሚለውን ሐዲሥ ላይ እንዲህ የሚል ይገኝበታል፡ "አንደኛቸው ከሽንት - በሌላ ዘገባም፡ ከሽንቱ- አይጥራራም ነበር። ሌላኛው ደግሞ ነገር በማመላለስ የሚሯሯጥ ነበር።" ሙስሊም ዘገባ ደሞ "በሽንቱ እንዳይቆሽሽ ራሱን አይጠብቅም ነበር።"

ህዋሳዊ ማስረጃው ደሞ፡- ለምሳሌ የተኛ ሰው በህልሙ ራሱን በሚዝናናበት ሰፊና ደስ የሚል ቦታ ላይ ወይም በጠባብና አስጨናቂ ቦታ ላይ እንዳለ ያያል፤ አንዳንድ ጊዜም ከሕልሙ ብርታት የተነሳ ሊነቃም ይችላል። ይህ ሁሉ ሲሆን ግን እዛው ፍራሹ ላይ በክፍሉ ውስጥ እና በነበረበት ሁኔታ ላይ ሆኖ ነው የሚደሰተውም የሚጨነቀውም፤ እንቅልፍ የሞት ወንድም ነው። የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهِمُ الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى...}

{አላህ ነፍሶችን በሞታቸው ጊዜ ይወስዳል። ያችንም ያልሞተችውን በእንቅልፏ ጊዜ (ይወስዳታል)። ታዲያ ያችን ሞትን የረረደባትን ይይዛታል። ሌላይቱንም እስከ ተወሰነ ጊዜ ድረስ ይለቅቃታል። በዚህ ውስጥ ለሚያስተነትኑ

ሕዝቦች ምልክቶች አልሉበት።} [አዝ-ተመር: 42]

አዕምሯዊ ማስረጃው ደሞ፡- የተኛ ሰው ከእውነታው ጋር የሚስማማ ህልም ያያል፤ ምናልባትም ነቢዩን (ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም) በእውነተኛ ቁመናቸው ማየትን ይመስል - እሳቸውን በህልሙ በትክክለኛ አቋማቸው ያዩ ሰው በትክክል ራሳቸውን ነቢዩን አይቷል ማለት ነው።- ይህ ሁሉ የሚሆነው ግን ተኝቶ የነበረው ሰው ከሚታየው ነገር ርቆ ክፍሉ ውስጥ ፍራሹ ላይ ከመሆኑም ጋር ነው። ይህ በዚህች አለም ላይ የሚከሰት ጉዳይ ከሆነ በቀጣዩ አለም የሚከሰት አይሆንምን?!

መቃብርን ከፍተን ብንመለከት ሚቹንም ቀብሩንም የምናገኘው እኛ በተውነት ሁኔታ ላይ ነው እንጅ የሚቀየር ነገር የለም፤ ቀብሩም ቢሆን አይሰፋም አይጠብም ማለታቸውን በተመለከተ ምላሻችን በተለያዩ አቅጣጫ ነው፤ ከነዚህም መካከል፡-

አንደኛ፡ ይህን በመሰሉ ደካማ ውዥንብሮች በሽሪዓችን የመጣን እውነት መቃወም አይቻልም፤ የቀብርን ቅጣት የሚቃወም ሰው በሽሪዓ የመጣውን እውነት በተገቢው ሁኔታ ቢያጤነውና ቢረዳው ኖሮ ውዥንብሩ ደካማ መሆኑን ያውቅ ነበር። ቅሉ እንዲህ ተብሏል፡

- ስንትና ስንት ጥሩ ቃልን የሚያበላሽ አለ
- ዋናው መንስኤው የአረዳዱ ብልሽት ሆኖ ሳለ
- ሁለተኛ፡- ከቀብር በኋላ ያለው ህይወት ህዋሳት

የማይደረሱበት የሩቅ ሚስጥር ነው። በህዋሳት የሚደረስባቸው ቢሆኑም በሩቅ ሚስጥር የማመን ጥበቡ ይቀር ነበር። በሩቅ ሚስጥር ባመኑትና ባስተባበሉት መካከልም ልዩነት አይኖርም ነበር።

ሦስተኛ፡- በመቃብሩ ውስጥ ያለውን ቅጣትም ይሁን ፀጋ እንዲሁም የቀብር መስፋትና መጥበብ የሚረዳው ሚቹ እንጅ ሌላው አይደለም። ልክ የተኛ ሰው በጠባብና አስጨናቂ ቦታ ላይ ወይም በሰፊና ዘና ያለ ቦታ ላይ መሆኑን በህልም እንደሚያየው ማለት ነው፤ በዙሪያው ያሉ ሰዎች ግን ስላለበት ሁኔታ ምንም ነገር አይመለከቱትም አይሰሙምም። ነቢዩ (የአሏህ ሰለዋትና ሰላም በሳቸው ላይ ይስፈንና) ከሶሃቦቻቸው መካከል በነበሩበትም ወቅት መለኮታዊ ራዕይ ይገለፅላቸው ነበር። ሱሐቦች ባይሰሙትም ነቢዩ (የአሏህ ሰለዋትና ሰላም በሳቸው ላይ ይስፈንና) ግን ወሕዩ ይደርሳቸው ነበር። አንዳንዴም መላኪካው በሰው ተመስሎ ያናግራቸው ነበር፤ ሰሐቦች ግን መላኪካውን አይመለከቱትም አይሰሙትምም።

አራተኛ፡ የሰዎች ግንዛቤ እንዲገነዘቡ አሏህ በገደበው ወሰን ልክ የተወሰነ በመሆኑ ህልውና ያለውን ነገር ሁሉ የሚገነዘቡ አይደሉም። ሰባቱ ሰማያት፣ ምድርና በውስጣቸው ያለው ሁሉ አላህን ያጠራሉ፣ ያመሰግኑታልም። አሏህ ያንን ይሰማል፤ አልፎ አልፎም የሚሻውን ከባሮቹ መካከል እንዲሰማው ያደርጋል። ይህ ከመሆኑም ጋር ግን የሚያደርጉትን ምስጋና ማወቅ ለኛ

የሩቅ እውቀት ሁኖ ተጋርዶብናል፤ ይህንንም በተመለከተ የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡

{تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ...}

{ ሰባቱ ሰማያትና ምድርም በውስጣቸውም ያለው ሁሉ ለእርሱ ያጠራሉ። ከነገርም ሁሉ ከማመስገን ጋር የሚያጠራው እንጂ አንድም የለም። ግን ማጥራታቸውን አታውቁትም። እርሱ ታጋሽ መሐሪ ነው። } [አል-ኢስራእ: 44] እንዲሁም ሰይጣናትም አጋንንትም በየቦታው ይዘዋወራሉ ሄድ መለስ ይላሉ፤ አጋንንት መልዕክተኛው (የአሏህ ሰለዋትና ሰላም በሳቸው ላይ ይስፈንና) ዘንድ ተገኘተው ቁርአንንም በጥሞና አዳምጠው ወደ ህዝባቸውም አስጠንቃቂ ሆነው ተመልሰዋል፤ ይህ ሁሉ ከመሆኑም ጋር ግን ጉዳዩን ማወቁ ለኛ የተጋረደብን ነገር ነው። ይህንንም በተመለከተ የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡

{يَبْنَیْ آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْءَٰتِهِمَا إِنَّهُ يَرِنُّكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٦﴾}

{ የአዳም ልጆች ሆይ! ሰይጣን አባትና እናታችሁን ንፍረተ ገላቸውን ሊያሳያቸው ልብሰቻቸውን ከነሱ የገፈፋቸው ሲኾን ከገነት እንዳወጣቸው ሁሉ እናንተን አይሞክራችሁ። እነሆ እርሱ ከነሰራዊቱ ከማታዩዋቸው

ስፍራ ያዩዎችኋልና። እኛ ሰይጣናትን ለእነዚያ ለማያምኑት ወዳጆች አድርገናል።} [አል-አዕራፍ: 27] ሰዎች ያለውን ነገር ሁሉ በእውቀት ማካለል የማይችሉ መሆናቸው እይታወቀ ስላልደረሱበት ብቻ የለም ብሎ ማስተባበል ተገቢ አይደለም።

በቀደር ማመን

ቀደር ማለት አሏህ በቀድሞ አዋቂነቱ እና ጥበቡ መሰረት ለፍጥረታቱ አስቀድሞ የሚያስቀምጠው ውሳኔ ነው።

በቀደር ማመን አራት ነገሮችን ያጠቃልላል፡

አንደኛ፡- አላህ ምንም አይነት የጊዜም ይሁን የምንም ገደብ ሳይኖርበት ሁሉንም ነገር በአጠቃላይም ይሁን በዝርዝር ስለፍጥረታቱ ድርጊትም ይሁን ስለራሱ ፈቃድ እንደሚያውቅ ማመን ነው።

ሁለተኛ፡- ይህንንም አላህ በ "ለውሐል መሕፋዝ" (ጥብቁ ሰሌዳ) ላይ እንደጻፈው ማመን ነው። እነዚህን ሁለት ጉዳዮች በተመለከተ አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى

اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧٠﴾

{አላህ በሰማይና በምድር ውስጥ ያለን ሁሉ በእርግጥ የሚያውቅ መኾኑን አታውቅምን? ይህ በመጽሐፍ ውስጥ (የተመዘገበ) ነው። ይህ በአላህ ላይ ገር ነው} [አል-ሐጅ: 70]

ሶሊክ ሙስሊም ላይ በተዘገበ ሐዲሥ ዐብደሷህ ቢን

ዓምር ኢብኑል ዓስ ረዲዋሊሁ ዓንሁ ነቢዩ (የአሊህ ሰለዋትና ሰላም በሰጠው ላይ ይስፈንና) እንዲህ ሲሉ ሰምቻለሁ ብለዋል፡ «አሊህ የፍጡራንን እጣ ፈንታ የፃፈው ሰማያትንና ምድርን ከመፍጠሩ ሃምሳ ሺህ አመታትን ቀድሞ ነው።»

ሦስተኛ፡- እሱ የሚያደርገውንም ይሁን ፍጡራኑ የሚያደርጉትን ድርጊት በተመለከተ ሁሉም ክስተት የሚከሰተው በአላህ መሻት መሆኑን ማመን ነው። ድርጊቱንም በተመለከተ የላቀው አሊህ እንዲህ ብሏል፡

{وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ...}

{ጌታህም የሚሻውን ይፈጥራል፤ ይመርጣልም።}

[አል-ቀሶስ፡ 68] እንዲህም ብሏል፡

{...وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ}

{አላህም የሚሻውን ይሠራል።} [ኢብራሂም፡ 27]

እንዲህም ብሏል፡

{هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ...}

{እርሱ ያ በማሕጸኖች ውስጥ እንደሚሻ አድርጎ የሚቀርጻችሁ ነው።} [አሊ-ዒምራን፡ 6] የላቀው አሊህ የፍጡራኑን ድርጊት በተመለከተም እንዲህ ብሏል፡

{...وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطْنَاهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتَلُوكُمْ...}

{አላህም በሻ ኖሮ በእናንተ ላይ ንይል በሰጣቸውና በተጋደሉዎችሁ ነበር} [አን-ኒሳእ፡ 90]

እንዲህም ብሏል፡

{...وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ}

{ጌታህም በሻ ኖሮ ባልሠሩት ነበር። ከቅጥፈታቸውም ጋር ተዋቸው።} [አል-አንዓም፡ 112]

አራተኛ፡- ሁሉም ፍጥረታት ከነሙሉ አካላቸው፣ ከነሙሉ ባህሪያቸውም ይሁን እንቅስቃሴያቸውም ጭምር በአላህ የተፈጠሩ መሆናቸውን ማመን ነው። የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡-

{اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ}

{አላህ የነገሩ ሁሉ ፈጣሪ ነው። እርሱም በነገሩ ሁሉ ላይ አስተናባሪ ነው።} [አዝ-ተመር፡ 62]

ጥራት ይገባውና እንዲህም ብሏል፡

{...وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا}

{ሁሉንም ነገር የፈጠረና በትክክልም (በስርአት) የመጠነው አምላክ ነው።} [አል-ፋርቃን፡ 2] ኢብራሂም ዓለይሂ ሰላም ለህዝቦቹ እንዲህ ማለቱንም አሏህ ነግሮናል፡

{وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ}

{«አላህ እናንተንም የምትሠሩትንም የፈጠረ ሲኾን።»} [አስ-ሷፋት፡ 96]

በገለፅነው መልኩ ስለቀደረ ማመን ማለት የሰው ልጅ በገዛ ፈቃዱና በተሰጠው ችሎታ የሚያደርጋቸው ተግባራት

የሉም ማለት አይደለም። በገዛ ፈቃዱና በተሰጠው ችሎታ የሚያደርጋቸው ጉዳዮች እንዳሉ ሽሪዓውም ይሁን ተጨባጭ እውነታ የሚያመለክቱት ጉዳይ ነው።

ሽሪዓዊ ማስረጃው፡ የላቀው አሏህ የፍጡራኑን መሻት በተመለከተ እንዲህ ብሏል፡

{...فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَآبًا}

{የሻም ሰው ወደ ጌታው መመለስን ይይዛል።}

[አን-ነባእ፡ 39] እንዲህም ብሏል፡

{...فَأَتُوا حَرْزَكُمْ أَنِّي شِئْتُمْ...}

{እርሻችሁንም በፈለጋችሁት ኹነታ ድረሱ።}

[አል-በቀራህ፡ 223]

የፍጡራንን ችሎታ በተመለከተም እንዲህ ብሏል፡

{...فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا...}

{አላህንም የቻላችሁትን ያክል ፍሩት፤ ትዕዛዙን ስሙም፤ ታዘዙም፤ ለግሱም፤ ለነፍሶቻችሁ መልካምን (ይሰጣችኋልና)፤} [አት-ተጋቡን፡ 16] እንዲህም ብሏል፡

{...لَا يَكْفُفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ...}

{አላህ ነፍስን ከችሎታዋ በላይ አያስገድዳትም። ለርስዋ የሠራቸው አላት። በርስዋም ላይ ያፈራቸው (ነጢአት) አለባት።} [አል-በቀራህ፡ 286]

የተጨባጩን እውነታ ማስረጃ በተመለከተ ደግሞ፡

ሁሉም ሰው ነገራቶችን ሊያደርግ ወይም ሊተው የሚችልበት የተወሰነ ምርጫ እና አቅም እንዳለው ያውቃል። በፍቃዱ የሚያደርጋቸው ለምሳሌ እንደ መራመድ ያሉት ድርጊቶችንና ያለፍቃዱ የሚያደርጋቸው እንደ መንቀጥቀጥ ባሉ ድርጊቶች መካከል ልዩነት እንዳለም የሚታወቅ ነው። ይሁን እንጂ የሰው ልጅ ፈቃድ እና አቅም በአላህ ፍቃድ እና ሃያልነት የሚሆን ጉዳይ ነው። ይህም የላቀው አሊህ እንዲህ ስላለ ነው፡

{لَمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ ﴿٨٨﴾ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٨٩﴾}

{ከናንተ ቀጥተኛ መኾንን ለሻ ሰው (መገሰጫ ነው)። የዓለማት ጌታ አላህ ካልሻም አትሹም።} [አት-ተክዊር: 28-29] አጽናፈ ዓለሙ ሁሉ የኃያሉ አላህ በመሆኑ ያለርሱ እውቀትና ፈቃድ በሱ ግዛት ውስጥ የሚሆን ምንም ነገር የለም።

በገለፅነው መልኩ በቀደር ማመን የሰው ልጅ ግዴታውን ላለመወጣትም ይሁን ክልክላቶችን ለመዳፈሩ ማሳበቢያ ሊሆን አይችልም። ከሚከተሉት አቅጣጫዎች አንፃርም የዚህን ሙግት ውድቅነት ማሳየት ይቻላል፡

አንደኛ የላቀው አሊህ እንዲህ ማለቱ ነው፡

{سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ ﴿١٤٨﴾ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّىٰ ذَاقُوا بَأْسَنَا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ ﴿١٤٩﴾}

{እነዚያ ያጋሩት «አላህ በሻ ኖሮ እኛም አባቶቻችንም ባላጋራን ነበር። አንዳችንም ነገር እርም ባላደረግን ነበር ይላሉ። እንደዚህ (እነዚህን እንደዋሹ) እነዚያ ከበሬታቸው የነበሩት ብርቱ ቅጣታችንን እስከቀመሱ ድረስ አስተባባሉ። ለእኛ ታዘልቁልን ዘንድ (ማጋራታችሁን ለመውደዱ) እናንተ ዘንድ ዕውቀት አለን? ጥርጣሬን እንጅ ሌላ አትከተሉም። እናንተ ዋሽዎች እንጂ ሌላ አይደላችሁም» በላቸው።} [አል-አንዓም: 148] ቀደር ማሳበቢያ መሆን ቢችል ኖሮ አላህም አይቀጣቸውም ነበር።

ሁለተኛ የላቀው አሏህ እንዲህ ማለቱ ነው፡

{رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ

اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٦٥﴾

{ከመልአክተኞቹ በኋላ ለሰዎች በአላህ ላይ አስረጅ እንዳይኖር አብሳሪዎችና አስፈራሪዎች የኾኑን መልአክተኞች (ላክን)። አላህም አሸናፊ ጥበበኛ ነው።} [አን-ኒሳእ: 165] ቀደር ለአመፀኞች ማሳበቢያ መሆን የሚችል ቢሆን ኖሮ መልአክተኞችን በመላክ ብቻ ማሳበቢያው (በአንቀፁ አስረጂ የተባለው) የሚነሳ አይሆንም ነበር። ምክንያቱም ከመልአክተኞች በኋላም ቢሆን ያው ቀደር አስረጂ (ማሳበቢያ) መሆኑ አይቀርም።

ሦስተኛ፡- ቡኻሪይ እና ሙስሊም ከዓሊይ ኢብኑ አቢ ጧሊብ ረዳዩሊሁ ዓንሁ (አሏህ መልካም ስራቸውን ይውደድላቸውና) እንደዘገቡት ነቢዩ (ሶላሊሁ ዐለይሂ

ወሰለም) እንዲህ ብለዋል፡- «"የእያንዳንዳችሁ መቀመጫ ጀነት ወይስ ጀህነም የሚለው ተፅዕኖ ተቀምጧል።" ከመካከላቸውም የሆነ ሰው እንዲህ አለ፡- "ታዲያ ስራችንን ትተን ቀደር ላይ እንደገና?" እሳቸውም፡ "በፍፁም! ስራችሁን ስሩ፤ ሁሉም (ለመቀመጫው) የተገራ ነው።" ካሉ በኋላ እንዲህ ከሚለው አንቀፅ ጀምረው አነበቡ፡

{فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ}

{የሰጠ ሰውማ ጌታውን የፈራም} [አል-ለይል፡ 5]» [ይህ የቡኸሪ ቃል ነው] በሙስሊም ዘገባ ደሞ፡- «ሁሉም ለተፈጠረላት የተገራ ነው።» ስለዚህም ነቢዩ (የአሏህ ሰለዋትና ሰላም በሳቸው ላይ ይስፈንና) ስራችንን እንድንሰራ አዘዙና በቀደር ላይ መደገፍን ደሞ ከለከሉ።

አራተኛ፡- አላህ ባሪያዎቹን አዟልም ከልክሏልም፤ ይሁን እንጂ ከአቅማቸው በላይ የሆነ ነገር አላስገደዳቸውም። የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡-

{فَأَتَقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمَعُوا وَأَطِيعُوا...}

{አላህንም የቻላችሁትን የክል ፍሩት፤ ትዕዛዙን ስሙም፤ ታዘዙም} [አት-ተጋቡን፡ 16] እንዲህም ብሏል፡

{لَا يَكُفُّ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا...}

{አላህ ነፍስን ከችሎታዋ በላይ አያስገድዳትም።} [አል-በቀራህ፡ 286] ሰዎች ድርጊታቸው መገደድ ላይ የተመሰረተ ቢሆን ኖሮ የመጣላቸው መመርያ በማይችሉት ነገር ማዘዝ

ይሆን ነበር። ይህም ደሞ ውድቅ ነው። ይልቁንም አንድ ሰው ባለማወቅ፣ በመርሳት ወይም በመገደድ ሀጢያትን ቢሰራ ኃጢያቱ አይቆጠርበትም፤ ምክንያቱም እንዳይቆጠርበት የሚያደርግ ከአቅሙ በላይ የሆነ ምክንያት አለውና።

አምስተኛው፡ የአላህ ቀደር እስካልተፈጸመ ድረስ ማንኛውም ሰው የማያውቀው ድብቅ ሚስጥር ነው፤ አንዳች ነገርን ለማድረግ የግል ፍቃድ ግን ከድርጊቱ ቀድሞ የሚገኝ ጉዳይ ነው። ስለዚህም በግል ፈቃዱ ያደረገው ጉዳይ ቀደሩን ተንተርሶ ያደረገው ሊሆን አይችልም። ያኔ በቀደር ማሳበብ ብሎ ነገር አይሰራም ማለት ነው። የሰው ልጅ የማያውቀው ነገር ላይ መንተራስ አይችልምና።

ስድስተኛ፡ ሰዎች በዱንያዊ ጉዳያቸው የምናያቸው የሚመቻቸውን ለማግኘት ሲጥሩ እንጅ ወደ ማይመቻቸው አዘንብለው በቀደር ሲያሳብቡ አናይም። ታዲያ ለምንድነው አንዳንድ ሰዎች በሃይማኖታዊ ጉዳዮች ላይ ሲሆን የሚጠቅማቸውን ነገር ትተው ወደሚጎዳቸው እያዘነበሉ ከዚያም ቀደርን ማሳበቢያ የሚያደርጉት? ሁለቱም ጉዳዮችኮ ተመሳሳይ ናቸው፤ አይደል?!

ይህንን የሚያብራራ አንድ ምሳሌ ይሁው፡

አንድ ሰው በፊትለፊቱ ሁለት መንገዶች ቢገጥሙትና አንዱ መንገድ ትርምስ፣ ግድያ፣ ዝርፊያ፣ መጨማለቅ፣ ስጋትና ረሃብ ወደሰፈነበት አገር ይመራል። ሌላው መንገድ ደሞ ሥርዓት፣ ደህንነት፣ ደስተኛ ኑሮ የሞላበት፤ መከባበር

የሰፈነበት፤ ክብርም ይሁን ንብረት የሚከበርበት ወደሆነ አገር ይመራል። ሰውየው በየትኛው መንገድ ይሄድ ነበር?

በእርግጠኝነት ሰላምና ደህንነቱ ወደሚጠበቅበት ሀገር የሚያመራውን ሁለተኛውን መንገድ ይዞ ይሄድ ነበር። መቼም ማንም ጤነኛ ሰው በትርምስና ስጋት ወደተዋጠው አገር እየሄደ በቀደር አያሳብብም። ታዲያ ለምንድን ነው አንዳንድ ሰዎች ወደ ጀነት የሚወስደውን መንገድ ትተው ወደ ጀሀነም በሚወስደው መንገድ እየሄዱ በቀደር የሚያሳብቡት?

ሌላ ምሳሌ፡- አንድ ጤናውን ማግኘትና ከህመሙ ማገገም የሚፈልግ ታካሚ መድኃኒት ሲታዘዝለት መድሀኒቱን ባይወደውም ይወስደዋል፤ ከተወሰኑ የምግብ ዓይነቶች ከተከለከለም ለጤንነቱ ሲል እያማረውም ይተወዋል እንጂ የታዘዘለትን መድኃኒት አልወስድም እያለ የሚጎዳውንም ምግብ እየተመገበ በቀደር አያሳብብም። ታዲያ ለምንድነው አንዳንድ ሰዎች የአላህን እና የመልእክተኛውን ትእዛዝና ክልከላ እየተቃረኑ በቀደር የሚያሳብቡት?

ሰባተኛ፡- የሰው ልጅ ድርጊቱን የሚፈፀመው ቀድሞ በተወሰነ የአላህ ውሳኔ ተገዶ ነው ብሎ የሚያምን የሆነን ሰው አንድ ዘራፊ መጥቶ ገንዘቡን በመቀማት ወይም ክብሩን በመዳፈር ጥቃት ከፈፀመበት በኋላ “ያደረግኩብህ ነገር ሁሉ መጀመርያውኑ አላህ ስለወሰነብህ ስለሆነ እኔን

አትውቀሰኝ!" ቢለው ማሳበቢያውን አይቀበለውም። ሌላው ጥቃት ፈፀሞ ከተዳፈረው በኋላ ማስረጃ ሲያደርግበት አልቀበለም ካለ ታድያ ለምንድን ነው እሱ የአሏህን ሐቅ እየተዳፈረ ማሳበቢያውን ቀደር ማድረግ የሚፈልገው?

በታሪክ ይባላል አንድ ጊዜ ለሙእሚኖች አዛዥ ዑመር ኢብኑል ኸጣብ ረዲየሷሁ ዓንሁ (አሏህ መልካም ስራቸውን ይውደድላቸውና) አንዱ ሌባ ሰርቆ እጁ ሊቆረጥ ዘንድ መጣለት፤ ዑመርም የይቆረጥ ትዕዛዙን ሰጠ፤ ያኔ ሰውየው፡- "ቆይ አንዴ የሙእሚኖች አዛዥ ሆይ! እንደው አላህ ቀድሮት እኮነው የሰረቅኩት።" አለ። ዑመርም (ረዲየሷሁ ዓንሁ) እንዲህ መለሱለት፡- "እኛስ አላህ ቀድሮት አይደል እጅህን የምንቆርጥልህ?!"

በቀደር ማመን ትልልቅ ፋይዳዎችን ያስገኛል፤ ከነዚህም መካከል፡-

አንደኛ፡- ትክክለኛውን ሰበብ ስናደርስ ራሱ ሰበቡ ላይ ሳይሆን አላህ ላይ እንድንመካ ያደርገናል። ሁሉም ነገር የሚፈጸመው በአሏህ ፈቃድ በመሆኑ በሰበብ መመካት የለብንም።

ሁለተኛ፡- ሰውየው ሲሳካለት በራስ መደነቅ ውስጥ እንዳይገባ ያደርጋል፤ ምክንያቱም ስኬቱ የስኬት ሰበቦችን ያገራለት አላህ የሰጠው ፀጋ በመሆኑ በራስ መደነቁ ይህንን ፀጋ የዋለለትን አሏህን ያስረሳዋልና።

ሦስተኛ፡- በሚደርስበት ቀደር ሁሉ እርጋታንና ውስጣዊ

ሰላምን ያገኛል። ስለዚህም የምንወደውን ነገር ብናጣ ወይም የምንጠላው ነገር ቢከሰትብን ጭንቀት ውስጥ አንገባም፤ ምክንያቱም ሁሉም ነገር የሚፈጸመው የሰማያትና የምድር ባለቤት በሆነው አላህ እንደመሆኑ መጠን አሏህ ሁን ያለው መሆኑ ስለማይቀር ጉዳያችንን ለሱ ሰጥተን እንረጋጋለን። ይህንንም በተመለከተ የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١٣﴾ لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ ۗ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٤﴾﴾

{በምድርም በነፍሶቻችሁም መከራ (ማንንም) አትነካም ሳንፈጥራት በፊት በመጽሐፍ የተመዘገቡት ብትኾን እንጅ። ይህ በአላህ ላይ ገር ነው። (ይህ ማሳወቃችን) ባመለጣችሁ ጸጋ ላይ እንዳታዝኑ አላህም በሰጣችሁ ነገር (በትዕቢት) እንዳትደሰቱ ነው። አላህም ኩራተኛን ጉረኛን ሁሉ አይወድም።} [አል-ሐዲድ፡ 22-23]

«عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ لَكُلِّهِ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَاكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ، إِنَّ أَصَابَتُهُ سَرًّا شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتُهُ صَرًّا صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ».

ነቢዩም (የአሏህ ሰላዎችና ሰላም በሰጣቸው ላይ ይስፈንና) እንዲህ ብለዋል፡- "የሙእሚን ጉዳይ እንዴት ድንቅ ነው! ጉዳዮቹ ሁሉ ለእርሱ መልካም ናቸው። ይህም ለሙእሚን እንጂ ለሌላ አይሆንም። መልካም ነገር ሲገጥመውም አላህን ያመሰግናል ነገሩ መልካም ይሆንላታል። መጥፎ ነገር

ሲደርስበትም ትዕግስትን ይላበስና ነገሩም ለርሱ መልካም ይሆንላታል።"

ቀደርን በተመለከተ ሁለት ጭፍሮች አፈንግጠዋል።

አንደኛው፡ የሰው ልጅ ስራውን ሁሉ ተገዶ ነው የሚሠራው የሚሉ "ጀብሪያዎች" ናቸው። እንደነሱ አባባል የሰው ልጅ ምንም ግላዊ ፍቃድም ይሁን የተሰጠው አቅም የለው።

ሁለተኛው፡- "ቀደሪያ" የሚባሉ ሲሆኑ በነሱ አባባል መሰረት እያንዳንዱ ሰው ሙሉ ለሙሉ ራሱን የቻለ ነፃ ፈቃድና ኃይል እንዳለው እንዲሁም የአላህ ፈቃድና ኃይልም በሰው ፈቃድና አቅም ላይ ምንም የሚያሳድረው ተፅዕኖ እንደሌለ ይናገራሉ።

ለመጀመሪያው ጭፍራ ለ "ጀብሪያዎች" ከሸሪዓውም ይሁን እና ከተጨባጩ እውነታ ምላሻችንን እንደሚከተለው እንሰጣለን፡

ሸሪዓዊ ምላሻችንን በተመለከተ፡- የላቀው አላህ የሰው ልጅ የራሱ ፍቃድና ፍላጎት እንዳለው ከማረጋገጥም ባሻገር ድርጊትንም ወደ አድራጊው እያስጠጋ ገልጿል፤ የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡-

{...مِنْكُمْ مَّن يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَّن يُرِيدُ الْآخِرَةَ...}

{ከእናንተ ውስጥ ቅርቢቱን ዓለም የሚሻ አለ። ከእናንተም የመጨረሻይቱን ዓለም የሚሻ አልለ።}

[አሊ-ሚምራን: 152] የላቀው አሊህ እንዲህም ብሏል፡

﴿وَقُلِ الْحَقُّ مِن رَّبِّكُمْ فَمَن شَاءَ فَلْيُؤْمِن وَمَن شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا...﴾

{«እውነቱም ከጌታችሁ ነው። የሻም ሰው ይመን፤ የሻም ሰው ይካድ» በላቸው። እኛ ለበደላኞች አጥጥ በእነሱ የከበበ የኾነችውን እሳት አዘጋጅተናል። } [አል-ከህፍ: 29]

የላቀው አሊህ እንዲህም ብሏል፡

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ۚ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ﴿٥٦﴾﴾

{ መልካም የሠራ ሰው ለነፍሱ ነው። ያጠፋም ሰው በእርሷ ላይ ነው። ጌታህም ለባሮቹ በዳይ አይደለም። } [ፉሲላት: 46]

ከተጨባጩ እውነታ ምላሻችን ደሞ፡ ሁሉም ሰው በፈቃዱ በሚፈጽማቸው እንደ መብላት፣ መጠጣት፣ መግዛትና መሸጥ አይነት ጉዳዮቹ እና ያለምርጫው ተገዶ በሚያደርጋቸው ተግባራቱ እንደመንቀጥቀጥ፣ ትኩሳት፣ ከከፍተኛ ቦታ መውደቅ አይነት ድርጊቶቹ መካከል ያለውን ልዩነት ያውቃል። በመጀመርያው ጉዳይ ላይ አስገዳጅ ሳይኖርበት ሆን ብሎ በራሱ ፍቃድ የሚፈጽም አይነት ድርጊት ሲሆን በሁለተኛው ጉዳይ ላይ ግን ምንም የራሱ ፍቃድ ሳይኖር የሚከሰትበት ነው።

ለሁለተኛው ጭፍራ ለ "ቀደርያዎች" ከሸሪዓውም ይሁን እና ከተጨባጩ እውነታ ምላሻችንን እንደሚከተለው

እንሰጣለን፡

ሸሪዓዊ ምላሻችንን በተመለከተ፡- ሁሉንም ነገር የፈጠረው የላቀው አላህ ሲሆን የፈጠረውም በፈቃዱ ነው። ሁሉም ነገር የሚከሰተው በእርሱ ፈቃድ መሆኑንም በቁርአን ገልጿል፤ የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿...وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلْنَا مِنَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ اٰخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ ءَامَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلْنَا وَلَكِنْ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ﴾

{አላህ በሻ ኖሮ እነዚያ ከእነርሱ (ከመልክተኞቹ) በኋላ የነበሩት ግልጽ ታምራቶች ከመጡላቸው በኋላ ባልተጋደሉ ነበር። ግን ተለያዩ። ከእነርሱም ውስጥ ያመነ ሰው አልለ። ከነርሱም ውስጥ የካደ ሰው አልለ። አላህ በሻ ኖሮ ባልተዋጉ (ባልተለያዩ) ነበር። ግን አላህ የሚሻውን ይሠራል።}

[አል-በቀራህ፡ 253]

የላቀው አላህ እንዲህ ብሏል፡

﴿وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًىٰ وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿٣٧﴾﴾

{በሻንም ኖሮ ነፍስን ሁሉ ቅንነቷን (እምነቷን) በሰጠናት ነበር። ግን ገሀነምን ከአጋንንትና ከሰዎች የተሰበሰቡ ሆነው በእርግጥ እሞላላሁ ማለት ቃሉ ከእኔ ተረጋግጧል።}

[አስ-ሰጅዳ፡ 13]

አዕምሯዊ ማስረጃችን ደሞ፡- ሙሉ አጽናፈ ዓለሙ የአላህ ግዛት ነው፤ የሰው ልጅም የዚህ አጽናፈ አለም አንድ አካል ነው፤ ስለዚህም የሰው ልጅም የልዕላ ጌያሉ አሏህ ግዛት ነው። በጌታው ግዛት ስር ያለ ባሪያ ደሞ በጌታው ግዛት ስር እስከሆነ ድረስ ያለ ጌታው ፈቃድና ፍላጎት ምንም ማድረግ አይችልም።

የኢስላማዊ እምነት አላማዎች

አላማ በቋንቋ ደረጃ የተለያዩ ትርጉም ያለው ሲሆን የነገሮች ተፈላጊ ውጤት አንዱ ትርጉሙ ነው።

የኢስላማዊው እምነት ተፈላጊ ውጤቶች ስንል እምነቱን አጥብቀን የመያዛችን ትርፍና መልካም ውጤቶችን ለመግለፅ ነው። እነዚህ ውጤቶች በርካት ያሉና የተለያዩ ናቸው። ከነዚህም መካከል፡

አንደኛ፡ ኒያንና ኢኽላስን ለላቀው አሏህ ብቻ ጥርት ለማድረግ ያግዛል። ምክንያቱም ፈጣሪያችን አሏህ ተጋሪ የሌለው ብቸኛ አምላክ በመሆኑ በአምልኮም ይሁን በኒያ እሱን ብቻ ማሰብ አለብንና።

ሁለተኛ፡ እስላማዊ እምነት ትክክለኛ እምነት የሌላቸው ሰዎችን ከሚገጥሟቸው ውዝግብና ግራ መጋባት ነፃ ያወጣቸዋል። ምክንያቱም ይህ ትክክለኛ እምነት የሌለው ልብ ወይ ባይ እምነት የሆነ ቁስ አምላኪ ነው፤ አለበለዚያም በተሳሳቱ እና ከንቱ በሆኑ እምነቶች መካከል ግራ ተጋብቶ የሚንከራተት ነው።

ሦስተኛ፡- የአዕምሮ ሰላም እና የነፍስ እርካታን ያስገኛል፤ አዕምሮም አይወዛገብም ነፍስም አትጨናነቅም። ምክንያቱም ይህ እምነት ፍጡርን ከፈጣሪ ጋር የሚያቆራኝ በመሆኑ አሏህን በጌትነቱ፣ በፈራጅነቱና በደንጋጊነቱ ወደ መቀበልን ያድለዋል። በዚህም ልቦናው ቀደርን ወደ በመቀበል ይደሰታል፤ ከእስልምና ውጭ ሌላ አማራጭ በማይፈልግበት ልክም ለእስልምና ክፍት ይሆናል።

አራተኛ፡- የላቀው አሏህን በማምለክና ፍጡራን ጋር ያለንን መስተጋብር እንዳይበላሽ በማስተካከል ረገድ ኒያንና ተግባርን በንፁህ ቀልብ ለማድረግ ያግዛል። ምክንያቱም ከዚህ እምነት መሰረታዊ መርሆች መካከል አንዱ በሃሳባቸውም ይሁን በተግባራቸው ቅን በሆኑት መልእክተኞች ማመን እና መንገዳቸውንም መከተል ተጠቃሽ ነው።

አምስተኛ፡ እያንዳንዱን አጋጣሚ ለበጎ ስራ በማዋል ምንዳን ለማግኘት ሲባል በጉዳዮቻችን ላይ ቁርጠኝነትንና አለመቀለድን ያላብሳል። ይህም የኃጢያት ቦታዎችን የአሏህን ቅጣት በመፍራት እንድንርቅ ያደርገናል፤ ምክንያቱም ከዚህ እምነት መሰረቶች መካከል አንዱ በትንሳኤ እና በስራ መመንዳት እንዳለ ማመን ይገኝበታልና።

የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡

﴿وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِّمَّا عَمِلُوا وَمَا رَبُّكَ بِغَفِيلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٣١﴾﴾

{ለሁሉም ከሠሩት ሥራ (የተበላለጡ) ደረጃዎች

አልሏቸው። ጌታህም ከሚሠሩት ሁሉ ዘንጊ አይደለም።}
[አል-አንጻም፡ 132]

«الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ، وَفِي كُلِّ خَيْرٍ، أَحْرَضَ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ، وَاسْتَعِينُ بِاللَّهِ، وَلَا تَعْجِزْ، وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلَا تَقُلْ: لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَذَا كَانَ كَذَا وَكَذَا، وَلَكِنْ قُلْ: قَدَّرَ اللَّهُ وَمَا شَاءَ فَعَلَ؛ فَإِنَّ (لَوْ) تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ».

ነቢዩም ሰለሏሁ ዓለይሂ ወሰለም (የአሏህ ሰለዋትና ሰለም በሰቸው ላይ ይስፈንና) በዚህ ጉዳይ ላይ እንዲህ በማለት አነሳስተዋል፡ "በሁሉም መልካም ነገር ቢኖርም ጠንካራው ሙእሚን ከደካማው ሙእሚን የተሻለና አሏህ ዘንድም የተወደደ ነው። በሚጠቅምህ ነገር ላይ ጉጉት ይኑርህ! በአሏህ ታገዝ! አትስነፍ! ምናልባት አንዳች ነገር የገጠመህ እንደሁ 'እንዲህ እንዲህ ባድረግ ኖሮ እንዲህ ይሆን ነበር' አትበል! ይልቁንም 'አሏህ ወሰነው፤ የሻውንም አደረገ' በል! ምክንያቱም ቢሆን ኖሮ የሚለው አባባል የሸይጧንን በር የሚከፍት ነውና።" (ሙስሊም ዘግበውታል)

ስድስተኛ፡ መንገዱ ላይ የሚመጣበት መሰናክል ምንም ሳይበግረው ውዱንም ይሁን ርካሹን ሁሉ ሃይማኖቱን ለማጠንከርና መሰረቱን ለማፅናት ራሱን አሳልፎ የሚሰጥ የሆነ ብርቱ ማህበረሰብ ያንፃል። ይህንንም በተመለከተ የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል፡

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿١٥﴾﴾

{እውነተኛዎቹ} ምእምናን እነዚያ በአላህና በመልእክተኛው ያመኑት ከዚያም ያልተጠራጠሩት በገንዘቦቻቸውና በነፍሶቻቸውም በአላህ መንገድ የታገሉት ብቻ ናቸው። እነዚያ እነሱ እውነተኛቹ ናቸው።} [አል-ሐጁራት: 15]

ሰባተኛ: ግለሰብንም ይሁን ማህበረሰብን በማስተካከል ለዲኒያዊም ይሁን ለአኪራዊ ስኬት ያድላል፤ ምንዳንና ክብርንም ያጎናፀፋል። ይህንንም በተመለከተ የላቀው አሏህ እንዲህ ብሏል:

{مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنَّىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٥﴾}

{ ከወንድ ወይም ከሴት እርሱ አማኝ ሾኖ በጎን የሰራ መልካም ኑሮን በእርግጥ እናኖረዋለን። ይሠሩትም ከነበሩት ነገር በመልካሙ ምንዳቸውን እንመነዳቸዋለን።}

[አን-ነሕል: 97]

የኢስላማዊው ዓቂዳ አላማዎች በከፊል እነዚህን ይመስላሉ። አሏህ እኛ ላይም ይሁን መላው ሙስሊም ላይ እነዚህን በጎ አላማዎች እውን ያደርግልን ዘንድ እንማፀነዋለን። እነሆ እርሱ ቸርና ለጋስ ነውና። ምስጋና ባጠቃላይ ለአሏህ የተገባ ነው።

የአሷህ ሰለዋትና ሰለም በነቢያችን ሙሐመድ፣
በተከታዮቻቸውና በባልደረቦቻቸውም ላይ ሁሉ ይስፈን።

ተጠናቀቀ በአዘጋጁ

ሙሐመድ ቢን ሷሊክ አል-ዑሠይሚን

ማውጫ

አጭር ገለፃ ስለ ኢስላማዊ እምነት.....	2
መግቢያ.....	2
የእስልምና ሃይማኖት.....	4
የኢስላም ማእዘናት.....	10
የእስልምና እምነት መሰረቶች.....	15
በላቀው አሏህ ማመን.....	16
በመላእክቶች ማመን.....	37
በመጻሕፍቱ ማመን.....	45
በመልዕክተኞች ማመን.....	47
በመጨረሻው ቀን ማመን.....	57
በቀደር ማመን.....	80
የኢስላማዊ እምነት አላማዎች.....	94

am71v1.0 - 24/06/2026

رسالة الحرمين

Message of The Two Holy Mosques

Guidance content for the visitors of the Holy Mosque and
the Prophet's Mosque in languages.

